

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra bohemistiky

Irina Lichnovská

Česká filologie se zaměřením na editorskou práci ve sdělovacích prostředcích

POSTOJE MORAVANŮ K OBECNÉ ČEŠTINĚ

MORAVIANS'

ATTITUDES TO COMMON CZECH

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Bláha, Ph.D.

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci, která obsahuje 89 569 znaků, vypracovala samostatně s využitím uvedených zdrojů a literatury.

V Olomouci dne:

Podpis:

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Ondřeji Bláhovi, Ph.D., za ochotný a vstřícný přístup při konzultacích, za poskytnutí cenných rad a podnětných připomínek.

Úvod.....	5
1 Národní jazyk.....	7
2 Mluvený jazyk.....	8
3 Obecná čeština	10
3.1 „Šíření“ obecněčeských prvků na Moravu	12
4 Základní charakteristické rysy obecné češtiny	16
4.1 Jednotlivé rysy obecné češtiny	16
4.1.1 Úženi <i>é</i> → <i>í</i>	16
4.1.2 Změna <i>y</i> → <i>ej</i>	17
4.1.3 Protetické <i>v</i> -	18
4.1.4 Ostatní hláskové jevy	18
4.2 Tvarosloví.....	19
4.2.1 Konjugace	20
4.2.2 Deklinace.....	21
5 Vlastní výzkum	25
5.1 Získávání respondentů	25
5.2 Struktura dotazníků	25
5.3 Vyhodnocení dotazníků	29
Závěr.....	42

Úvod

Výběr tématu této bakalářské práce vychází především ze zájmu o běžně mluvený jazyk¹, který je v různých koutech naší republiky natolik pestrý a různorodý, že si bezesporu zaslouží pozornost. Obzvláště výrazná je, jak známo, odlišná jazyková situace v Čechách a na Moravě. Skutečnost, že pro obyvatele Čech se stala běžně mluvenou variantou jazyka obecná čeština², nesou s větší či menší nelibostí obyvatelé Moravy. A právě tento fakt se stal impulzem k detailnímu zkoumání postojů Moravanů k obecné češtině, a to konkrétně k obecněčeským morfologickým a fonetickým rysům, které jsou nejmarkantnější.

Práce si klade za cíl posoudit živost základních rysů obecněčeské fonetiky, fonologie a morfologie v běžně mluveném projevu mluvčích ze všech nářečních oblastí Moravy na základě relativní frekvence jejich výskytu v porovnání s variantami vyskytujícími se v těch útvarech národního jazyka, které na daném území konkurují obecné češtině. Kromě živosti uvedených obecněčeských charakteristik je rovněž posuzována přijatelnost obecněčeských rysů v komunikačních situacích využívajících prostředky běžně mluveného jazyka. Předpokládáme, že přijatelnost bude pro jednotlivé zkoumané rysy různá v závislosti na souhře dialektologických a sociolingvistických faktorů. Právě díky přítomnosti sociolingvistických faktorů slouží míra přijatelnosti zkoumaných rysů obecné češtiny jako ukazatel postojů, jež respondenti zaujímají k obecné češtině.

Práce je koncipována do dvou částí. Úvodní, teoretická, porovnává jednotlivá pojetí obecné češtiny. Na základě porovnání argumentace jednotlivých autorů hledá odpověď na otázku, do jaké míry lze obecnou češtinu považovat za celonárodní interdialekt.

Jádrem praktické části práce je dotazník předložený reprezentativnímu vzorku sto deseti respondentů. Předmětem dotazníku je výzkum živosti fonetických a morfologických rysů obecné češtiny v běžně mluvené komunikaci na Moravě. Kromě živosti zkoumaných rysů hodnotí respondenti i bezpříznakovost daných prvků v každodenní neformální komunikaci. Míra bezpříznakovosti jednotlivých rysů obecné

¹ Běžně mluvený jazyk bude detailněji probrán v samostatné kapitole.

² Pojmu „obecná čeština“ je věnována druhá kapitola.

češtiny, daná předem stanovenou pětistupňovou škálou, odráží míru tolerance mluvčích k těmto rysům.

Na základě výsledků dotazníkového průzkumu budou popsány tendence určující postavení obecné češtiny v běžně mluvené komunikaci na Moravě. V závěrech budou zohledněna specifika nářeční situace ve zkoumaných regionech i vliv jednotlivých sociolingvistických faktorů.

Z výše uvedeného je tudíž patrné, že si práce neklade nároky na vyčerpání tématu.

Pro snadnější orientaci, celistvější pohled na zkoumanou problematiku a lepší přehlednost jsme k práci připojili přílohy, které tvoří tabulky s procentuálně vyjádřenými výsledky výzkumu.

V teoretické části – konkrétně v její stěžejní kapitole popisující základní charakteristické rysy obecněčeského hláskosloví a tvarosloví – čerpáme informace z publikace Jiřího Hronka *Obecná čeština* z roku 1972, jež se u nás jako jedna z mála detailnějším popisem obecné češtiny zabývá.³ Uvědomujeme si, že se autor řadí k zastáncům a „propagátorům“ obecné češtiny, což může vést k určité nevěrohodnosti uváděných informací. Vzhledem k absenci podobných monografií⁴ a s přihlédnutím ke skutečnosti, že se autor do jisté míry kontroverzním prosazováním obecné češtiny zabývá až po úvodních kapitolách, které podávají informaci o obecné češtině, považujeme tyto údaje, jakožto mluvčí vnímající obecnou češtinu jako cizí, za relevantní.

³ Obecnou češtinu detailněji popisuje také Sgall ve své poněkud kontroverzní publikaci *Čeština bez příkras* z r. 1992.

⁴ Kromě zmiňovaných publikací *Obecná čeština* z roku 1972 a rovněž poněkud kontroverzní *Češtiny bez příkras* z roku 1992.

1 Národní jazyk

Národní jazyk zahrnuje všechny regionální, sociální a funkční podoby jazyka, které slouží příslušníkům národa k pokrytí komunikačních potřeb, a to v pohledu synchronním i diachronním.⁵

Formy existence národního jazyka jsou tvořeny buď úplnou jazykovou strukturou (strukturní útvary, útvary), nebo jsou charakterizovány specifickým lexikem – aniž by měly vlastní strukturu v jiných jazykových rovinách (nestrukturní útvary, poloútvary, slang).⁶

Základem jazykové situace dnešní češtiny je několik různě stabilizovaných strukturních jazykových útvarů, které jsou v dichotomickém poměru spisovnost – nespisovnost.⁷

Strukturní útvary vymezujeme celkem čtyři a spolu s nimi sféru a typ komunikace, v níž jsou obvykle užívány.⁸

Spisovný jazyk má postavení prestižního jazykového útvaru, který je užíván celonárodně, a to v psané i mluvené veřejné komunikaci.

Interdialekty (regionální obecná čeština, hanácký, východomoravský, lašský) se liší regionálním rozšířením. Jejich areál je širší než areál teritoriálních dialektů. Příznačné jsou pro mluvenou komunikaci poloveřejnou a soukromou.

Teritoriální dialekty jsou charakteristické pro sféru soukromé mluvené komunikace.

Obecná čeština – rozsah termínu není jednotný, závisí na výkladu atributu „obecná“ v různých koncepcích. Můžeme ji chápat jako český regionální dialekt v užším smyslu, dále ji můžeme považovat za celonárodní substandard, od šedesátých let proniká do krásné literatury, kde vyjadřuje živost dialogů.

Mimo takto představenou stratifikaci stojí **běžná mluva**, o níž pojednává následující kapitola.

⁵ Karlík, P. et al.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2002, s. 192.

⁶ Tamtéž s. 193.

⁷ Tamtéž

⁸ Tamtéž

2 Mluvený jazyk

Běžná mluva není ustálenou varietou národního jazyka s vlastním hláskoslovím, tvaroslovím, skladbou nebo slovní zásobou. Jedná se o tu podobu jazyka, která se užívá v nepřipravené a nestylizované soukromé komunikaci, o mluvu užívanou v rodině či v okruhu blízkých přátel. Jde tedy o takovou podobu národního jazyka, jež je vymezena pouze na základě své funkce. Běžná mluva slouží jako nástroj běžné denní komunikace v těch situacích, kdy se dostává do popředí předmět komunikace společně s posílením sociálních vztahů mezi komunikanty, nikoli prezentace osobnosti pomocí jazyka.⁹

V běžné každodenní komunikaci se tudíž může uplatnit kterákoli ze stabilizovaných variet národního jazyka – od spisovného jazyka v kodifikované podobě až po ta nejokrajovější nářečí.¹⁰

Členění národního jazyka na jednotlivé variety¹¹ – jimiž jsou spisovná čeština, hovorová spisovná čeština, obecná čeština, dále interdialekty a dialekty, popřípadě také sociolekty (slang, argot) však pokládáme spíše za teoretický konstrukt, i když potřebný, u něhož nelze očekávat, že bude v komunikaci důsledně realizován.¹²

Komunikační akt se nerealizuje podle zmíněných variet, nýbrž dle strukturních, slohových a komunikačních norem ustalovaných po celá staletí, a to vždy se zřetelem k rozličným faktorům, které konstituují každý komunikát.¹³

Běžně mluvený projev zařazují na osu spisovnost – nespisovnost také stylistické faktory. Ze subjektivních slohotvorných faktorů se tu uplatní vzdělání a sociální zázemí mluvčího, jež určuje jeho aktivní poměr ke spisovnému jazyku, dále jeho znalost jiných podob národního jazyka ovlivněná migrací i rodinným zázemím, nemalý vliv má však i postoj mluvčího k samotnému sdělení a jeho citový přístup (při emotivnějším vyjádření se výrazně zvyšuje míra nespisovných prvků). Z objektivních slohotvorných faktorů se uplatňuje zejména vliv komunikačního partnera, vůči němuž promluvu formulujeme –

⁹ Daneš, F. et al.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Academia, Praha, 1997, s. 162.

¹⁰ Tamtéž

¹¹ Varietu můžeme chápat jako soubor forem s určitou strukturní funkcí a jednotlivým varietám přísluší různý počet funkcí komunikačních, který odráží spektrum možného využití dané variety v jazyce.

¹² Bláha, O.: *Funkční stratifikace češtiny*. Univerzita Palackého, Olomouc 2009, s. 12.

¹³ Davidová, D. et al.: *Mluvená čeština na Moravě*. Tilia, Šenov u Ostravy, 1997, s. 6.

i nezáměrně – buď spisovněji (obvykle v případech úcty), nebo méně spisovně. Dále se zde uplatňuje vliv tématu a také celková situace promluvy.¹⁴

Spisovný jazyk, jakožto nejprestižnější útvar, je uživateli chápán jako lokálně bezpříznaková, funkčně v podstatě neomezená podoba národního jazyka, k níž se jednotliví mluvčí snaží uchýlit všude tam, kde usilují o jazykově vybroušený projev.¹⁵

Zajímavým jevem v běžné komunikaci je klesající význam variety národního jazyka jako atributu určité sociální skupiny, což dokazuje především vývoj v Čechách, kde obecná čeština pokrývá běžnou komunikaci bez ohledu na sociální zařazení mluvčích. Oproti tomu zde hrají důležitější roli rozdíly generační, které se odrážejí v míře uchování archaismů.¹⁶

Na Moravě si však dodnes uchovávají nářeční prvky své sociální omezení, vrstvy inteligence směřují k regionálně méně příznakové mluvě, která se formuje v kontaktu s celonárodním spisovným jazykem. Vliv tu má především existující norma spisovného jazyka v podobě, v jaké ji prezentují masové sdělovací prostředky. Nejvýraznější sociální rozdíly v běžné mluvě můžeme pozorovat na severní Moravě ve Slezsku – vzdělanější vrstvy se přitom přiklání ke spisovnému jazyku, zatímco ostatní mluvčí dosud udržují kontinuitu s dialekty. Kromě toho jsou tu i výrazné rozdíly profesní a generační.¹⁷

¹⁴ Krčmová, M.: *Běžně mluvený jazyk v Brně*. Univerzita J. E. Purkyně, Brno 1981, s. 12.

¹⁵ Tamtéž s. 10.

¹⁶ Daneš, F. et al.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Academia, Praha, 1997, s. 171.

¹⁷ Tamtéž

3 Obecná čeština

Na území Čech téměř vymizely lokální dialekty a v podstatě na pražsko-středočeském základě vznikl oblastní český interdialekt, tzv. obecná čeština, představující především specifická (zjednodušená) flektivní paradigmatata a jisté hláskové alternanty (střídnice). Její norma však není jednotná ani stabilní. Vlivem příslušnosti ke kulturnímu a státnímu centru se obecná čeština šíří i na západní a zčásti na střední Moravu.¹⁸

Termín „obecná čeština“ se však vyznačuje jistými nedostatky. Adjektivum „obecná“ zde bylo původně chápáno ve smyslu „řeč obecných, tj. prostých, neurozených občanů“ (v protikladu k češtině vyšší, spisovné). Nyní se ovšem chápe ve významu „všeobecně užívaná“.¹⁹

B. Havránek obecnou češtinou rozumí interdialekt, tj. „lidové nářečí české bez přesného místního vymezení“, s charakteristickými znaky fonologickými a zčásti morfologickými. Zmiňuje se o jejím dvojím funkčním zařazení: v poměru k místnímu nářečí, kde má úlohu jazyka „obecného“, a v poměru k spisovnému jazyku, kde plní úlohu jazyka lidového.²⁰ Z Havránkova pojetí obecné češtiny je patrné, že ji chápe jako obecnou češtinu prvního typu (podle *Encyklopedického slovníku češtiny*), tedy jako interdialekt Čech.

V *České mluvnici* pak B. Havránek s A. Jedličkou užívají termíny obecná čeština, obecný jazyk a obecná řeč jako synonyma a obecnou češtinu považují za „svým původem český interdialekt, který je utvářen ve vzájemných vztazích k ostatním českým nářečným skupinám a nověji také ke spisovnému jazyku jako běžná mluvená podoba češtiny vázaná především na oblast českou“.²¹

Mluvnice současné češtiny definuje obecnou češtinu jako „nivelizovaný jazykový útvar převládající s některými variantními prvky na území Čech a západní Moravy vzniklý přirozeným vývojem bez přímých zásahů lingvistů“.²² V. Cvrček tudíž vnímá obecnou češtinu spíše jako celonárodní interdialekt (obecnou češtinu druhého typu).

¹⁸ Daneš, F. et al.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Academia, Praha, 1997, s. 15.

¹⁹ Tamtéž

²⁰ Havránek, B.: *Studie o spisovném jazyce*. ČSAV, Praha, 1963, s. 65–66.

²¹ Havránek, B. – Jedlička, A.: *Česká mluvnice*. SPN, Praha, 1986, s. 481.

²² Cvrček, V. et al.: *Mluvnice současné češtiny 1. Jak se píše a jak se mluví*. Karolinum, Praha, 2010, s. 24.

J. Chloupek charakterizuje obecnou češtinu jako „útvár národního jazyka jednak ryze interdialektového typu (v Čechách a na západní Moravě), jednak typu standardu s vyšší komunikační funkcí“.²³ Interdialektem přitom rozumí „nestabilizovaný útvár národního jazyka“,²⁴ který představuje vrcholný vývojový stupeň tradičních teritoriálních dialektů. J. Chloupek tudíž rozlišuje dvojí obecnou češtinu. Celorepublikový interdialekt má v komunikaci jiné (nižší) využití než obecná čeština jako standard s vyšší komunikační funkcí, která tedy nahrazuje spisovný jazyk i v oficiálních situacích.

J. Hronek a P. Sgall definují obecnou češtinu jako „nepsisovný útvár bez úzkého místního vymezení“.²⁵ Tuto definici však považujeme za poněkud vágní. Nelze se kvalifikovaně rozhodnout, zda mají autoři na mysli užší místní vymezení v rámci Čech či v rámci celé republiky. Obecná čeština je považována za „základní nepsisovný útvár užívaný na většině národního území v běžném každodenním hovoru“.²⁶ Pochybujeme však, že je obecná čeština na většině území užívána jako základní nepsisovný útvár.

Dle F. Čermáka je obecná čeština „taková funkční varieta češtiny, která se z hlediska cíle komunikace, situace, sociálního statutu partnerů a typu komunikace užívá především v konverzaci a vyprávění, a to dvojitým způsobem: pravidelně a často“. Pravidelně přitom při komunikaci neformální či soukromé, dále v případě, že jsou si příslušní partneři společensky víceméně rovni a také pokud nemá společenský a kulturní kontext formální povahu. Často se potom obecné češtiny užívá v rozhovoru spontánním, emocionálním či v konverzaci dvou partnerů, kteří jsou si blízcí.²⁷ F. Čermák tedy nahlíží na obecnou češtinu jako na útvár definovaný specifickým rejstříkem komunikačních funkcí.

Podle F. Daneše lze obecnou češtinu „stěží chápat jinak než jen jako jistý soubor některých alternativních paradigmat hláskových a tvarových“.²⁸ F. Daneš tudíž nevnímá obecnou češtinu jako útvár, ale „pouze“ jako soubor některých fonetických a morfológických prostředků, které přísluší jen omezenému počtu komunikačních funkcí. Jedná se o obecnou češtinu typu jedna (regionálně český interdialekt), z hlediska

²³ Chloupek, J.: *Dichotomie spisovnosti a nepsisovnosti*. Univerzita J. E. Purkyně, Brno 1986, s. 11.

²⁴ Tamtéž

²⁵ Sgall, P. – Hronek, J.: *Čeština bez příkras*. H&H, Praha, 1992, s. 19.

²⁶ Tamtéž s. 27.

²⁷ Čermák, F.: Obecná čeština: je součástí české diglosie? *Jazykovědné aktuality*, 34, 1997, s. 34–43.

²⁸ Daneš, F.: Perspektivy češtiny. In: *K diferenciaci současného mluveného jazyka*. Filozofická fakulta Ostravské univerzity, Ostrava 1995, s. 8.

komunikační stratifikace se ovšem nejedná o substandard, protože nemá dostatečné komunikační využití. Přikláníme se k Danešovu pojetí obecné češtiny, protože obecnou češtinu hodnotí z hlediska jejího komunikačního využití.

O. Uličný považuje obecnou češtinu za chiméru, za útvar nanejvýš defektní, omezující se jako interdialekt na jistou jednotu roviny morfologické a v daleko menší míře na jistou jednotu zvukové roviny.²⁹ Jednotlivé jazykové plány obecné češtiny se vyznačují přílišnou variabilitou, a proto nelze o obecné češtině uvažovat jako o interdialektu.

Jako fikci chápe obecnou češtinu S. Romportl.³⁰ Obecná čeština dle S. Romportla není dostatečně jednotná na to, aby mohla být považována za interdialekt.

Často se pro pojem obecná čeština nacházejí označení typu obecná mluva, obecný/běžně mluvený jazyk, mluvená čeština, běžná mluva. V těchto spojeních jde však spíše o postižení funkce, nikoli o soubor výrazových prostředků. Samotné spojení obecná čeština má dvojí náplň – a to sociolingvistickou ve smyslu určité komunikační funkce a lingvistickou ve smyslu určitého souboru výrazových prostředků.³¹

3.1 „Šíření“ obecněčeských prvků na Moravu

Na rozdíl od Čech zůstala na Moravě a ve Slezsku několikanásobná nářeční diferenciacie dosud živá. Vznikají, respektive se rozvíjejí, interdialekty. Běžně mluvená řeč často představuje v jednotlivých regionech směs daného interdialektu s více nebo méně výraznými rysy starého lokálního nářečí, standardu, popřípadě i obecné češtiny. Mluva městských center se liší od mluvy na vesnicích. Na Moravě a ve Slezsku je užívání spisovné češtiny v ústní komunikaci zřetelně častější než v Čechách a postoje mluvčích k užívání spisovného standardu pozitivnější než v Čechách. Obecná čeština

²⁹ Uličný, O.: K teorii mluveného jazyka. In: *K diferenciaci současného mluveného jazyka*. Filozofická fakulta Ostravské univerzity, Ostrava 1995, s. 23.

³⁰ Romportl, S.: Spisovnost – reflexe jazykové speciei. In: Šrámek, R. (eds.): *Spisovnost a nespisovnost dnes*. Masarykova univerzita, Brno 1996, s. 76.

³¹ Krčmová, M.: Termín obecná čeština a různost jeho chápání. In: Karlík, P. – Hladká, Z. (eds.): *Čeština – univerzálie a specifika 2*. Masarykova univerzita, Brno 2000, s. 64–65.

bývá naproti tomu na Moravě často považována za hrubou a také za rys nevítaného pragocentrismu.³²

Zatímco v Čechách se tedy v mluvených projevech uplatňuje jako unifikující interdialekt obecná čeština, na Moravě jsou oním sjednocujícím nadnářečním útvarem jak interdialekty, tak mluvená varianta spisovného jazyka, která představuje pro Moravany základní dorozumívací kód.³³

F. Čermák odhaduje, že se obecnou češtinou mluví na dvou třetinách území České republiky, přičemž v různé míře proniká postupně i do oblasti původních moravských dialektů.³⁴

Dle M. Čechové a kol. „obecná čeština vznikla na podkladě středočeského nářečí, rozšiřuje se však – po ztrátě svých nejvýraznějších znaků... i na další území a do sfér dříve vymezených spisovnému jazyku...“³⁵

S mnoha námitkami se setkal již zmiňovaný názor F. Čermáka, že se obecná čeština šíří na celé území České republiky včetně Moravy.³⁶

Pokud jde o postoje moravských mluvčích k tzv. obecné češtině, setkáváme se nejčastěji s následujícími názory.

„...čím dál od Prahy, tím méně mají vzdělaní lidé chuť užívat obecné češtiny jako útvaru národního jazyka a tím více je u obecné češtiny cítit její příznakovou nespisovnost...“³⁷

Tzv. obecná čeština se především nešíří na východ Moravy, kde nemá dostatečně vhodné psychosociální podmínky, protože je tradičně vnímána jako jev cizí a neprestížní.³⁸

Je nutné připomenout, že se řada údajně obecněčeských jevů do moravských měst rozšířila zásluhou spisovné češtiny, nikoli češtiny obecné. Jedná se o vliv hovorové češtiny. Dělo se to již v dobách, kdy byla obecná čeština přijímána na Moravě velmi negativně – její dnešní prestiž je zásluhou televize přece jen méně nízká. Střední

³² Daneš, F. et al.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Academia, Praha, 1997, s. 15–16.

³³ Čižmárová, L.: Mluvená čeština na Moravě. *Naše řeč*, 81, 1998, s. 206.

³⁴ Čermák, F.: Obecná čeština: je součástí české diglosie? *Jazykovědné aktuality*, 34, 1997, s. 36.

³⁵ Čechová, M. et al.: *Čeština – řeč a jazyk*. ISV, Praha, 1996, s. 26.

³⁶ Čermák, F.: Obecná a spisovná čeština: Poměr, funkce a metodologie. In: Šrámek, R. (eds.): *Spisovnost a nespisovnost dnes*. Masarykova univerzita, Brno 1996, s. 15.

³⁷ Šaur, V.: K městské mluvě v Opavě. In: *K diferenciaci současného mluveného jazyka*. Filozofická fakulta Ostravské univerzity, Ostrava 1995, s. 73.

³⁸ Uličný, O.: Čeština devadesátých let dvacátého století. In: Šrámek, R. (eds.): *Spisovnost a nespisovnost dnes*. Masarykova univerzita, Brno 1996, s. 61.

a západní Morava mají ve svých interdialektech jisté strukturní předpoklady pro přejetí např. *-ej* za staré a spisovné *-ý* (*hodnej strejc*). Naproti tomu *protetické v-* a zúžené *-é* (*dobrý mlíko*) je domácího, středomoravského původu. Středočeské prvky vůbec nepronikají na jihovýchodní Moravu a na území lašských nářečí.³⁹

Obecněčeské *-ej* na místě spisovného *í* sice opravdu proniká i mimo vlastní území Čech, otázkou ovšem zůstává, zda se náhradou monoftongu diftongem projev změní z hanáckého na obecněčeský. A to zvláště, když je diftongizován výraz veskrze nářeční či když diftongizace zachycuje absolutní konec slova, ale ne kořeny nebo nekoncové pozice adjektivní flexe.⁴⁰ V obecné češtině zasahuje změna *-ý* v *-ej* i prefixy substantiv (*vejlet*).⁴¹

Ve středomoravských (hanáckých) dialektech se vliv obecné češtiny projevuje minimálně, i když jsou tu podmínky pro její přejímání poněkud příznivější. V morfologické oblasti se středomoravská běžná mluva obecné češtině vůbec nepřizpůsobuje – například zcela cizí jsou zde typy jako *německý turisti*⁴², (*on*) *přived* (*Petra*), minimálně se šíří typ *ktý ženský*. Další jevy, jako například maskulinum a neutrum morfologicky tvrdých adjektiv *dobrýho*, *dobrýmu*, jsou původní a obecné češtině je nelze přičítat.⁴³

Přikláníme se k názoru A. Lamprechta⁴⁴, podle kterého došlo v období od sklonku čtrnáctého století do poloviny století šestnáctého ke změně *-ý* v *-ej*. Změna nezasáhla východomoravská a slezskomoravská (lašská) nářečí. V patnáctém až šestnáctém století na změnu *-ý* v *-ej* navázala změna *-ej* v *-é* (*hodné stréc*), čímž se zřetelně oddělila středomoravská (hanácká) nářečí od nářečí českých v užším slova smyslu a také od nářečí východomoravských.

Šíření obecné češtiny na Moravu je tudíž ve skutečnosti často pouhým upouštěním od nejvýraznějších prvků původních nářečí. Jedná se o vztah *-é* a *-ej* ve tvarech typu *malé/malej* a o obdobný vztah *-ó* a *-ou* s různě výrazně realizovanou

³⁹ Uličný, O.: K teorii mluveného jazyka. In: *K diferenciaci současného mluveného jazyka*. Filozofická fakulta Ostravské univerzity, Ostrava 1995, s. 23.

⁴⁰ Krčmová, M.: Termín obecná čeština a různost jeho chápání. In: Karlík, P. – Hladká, Z. (eds.): *Čeština – univerzálie a specifika 2*. Masarykova univerzita, Brno 2000, s. 72.

⁴¹ Dále už v práci budeme tento jev považovat za změnu *-ý* v *-ej*, jelikož se opíráme o klasifikaci Palkové (Palková, Z.: *Fonetika a fonologie češtiny*. Univerzita Karlova, Praha 1994, s. 76.). Polovokály můžeme chápat jako poziční (*ou*) a polovokály typu glidu (*ej*), jehož složka *j* je ve všech pozicích artikulačně polovokál. Proto se nejedná o typickou diftongizaci, nýbrž o změnu.

⁴² Což se projevuje i v případě morfosyntaktické shody (typ *německý turisti*), případně v morfonologii (*on*) *přived* (*Petra*).

⁴³ Uličný, O.: Čeština devadesátých let dvacátého století. In: Šrámek, R. (eds.): *Spisovnost a nespisovnost dnes*. Masarykova univerzita, Brno 1996, s. 61.

⁴⁴ Lamprecht, A.: *České nářeční texty*. SPN, Praha, 1976, s. 12–13.

u-ovou složkou, jak dokazuje Marie Krčmová v publikaci *Běžně mluvený jazyk v Brně*.⁴⁵ Jako příklad můžeme uvést analogii v distribuci –ej. Z původního –é typického pro středomoravská nářečí (*nélepší, veselé chlapec*) vznikl vlivem spisovné češtiny *nejlepší* a analogicky k tomu *veselej chlapec*.

Obecná čeština je podpořena výskytem formálně a funkčně shodných tvarů, které jsou vlastní hanáckým nářečím – *protetické v-*, dále pak *i←í←é* (*vokno, gen. sg. dobriho člověka, nom. pl. mi nože, gen. sg. z ti jedni zahradi*).⁴⁶

Přitom je třeba zmínit, že se obecněčeské –ej šíří zejména do té části hanáckého území, která bezprostředně sousedí s nářeční oblastí českou, na západní Moravu, a také že dynamika pronikání obecněčeského –ej se různí. Expanze obecněčeského –ej je zřetelnější v adjektivních koncovkách (*hodnej chlapec*), zanedbatelná však není ani v kořenech jednotlivých slov (*strejc, vejtah, dejchnout*).⁴⁷

Ohnisky výskytu diftongu –ej se stávají zvláště průmyslová města, jejichž nejvýraznějším zástupcem je Brno, kde zmíněný obecněčeský prvek užívají vesměs příslušníci mladší generace, kteří přijímají obecnou češtinu jako „vyšší“ jazykový útvar suplující jazyk spisovný.⁴⁸

Stejně důležitým činitelem v šíření obecné češtiny na hanácké území je existence rysů, které mají hanácká nářečí společné s obecnou češtinou. Jedná se o protetické *v-* (*vokno*), *úžení é v í* (*gen. sg. dobrýho člověka, gen. sg. z tý jedny zahrady*). Vývoj přitom zpravidla směřuje k prosazování těch podob, které mají větší oporu v celonárodní povaze spisovného jazyka (*okno*). Tato tendence je nejzřetelnější ve východní části hanácké oblasti.⁴⁹

⁴⁵ Krčmová, M.: *Běžně mluvený jazyk v Brně*. Univerzita J. E. Purkyně, Brno 1981, s. 46.

⁴⁶ Skulina, J.: O šíření nářečních znaků obecně českých na hanácké území. *Slovo a slovesnost*, 24, 1963, s. 193. Přejímáme autorovu transkripci.

⁴⁷ Tamtéž

⁴⁸ Tamtéž

⁴⁹ Tamtéž s. 193–194.

4 Základní charakteristické rysy obecné češtiny⁵⁰

Zaměříme se na rozdíly hláskoslovné a tvaroslovné, neboť právě ty jsou nejvýraznější, odrážejí se v celé struktuře jednotlivých nářečí a objevují se téměř v každém nářečním projevu lidí pocházejících z různých oblastí.⁵¹

Za hláskoslovné rysy obecné češtiny považujeme ty, jimiž se obecná čeština liší od spisovné a od hovorově spisovné a které zároveň nezasahují do obecněčeské flexe. Rysy, které do obecněčeské flexe zasahují, tj. mění počet rozpoznatelných morfologických kategorií slovního tvaru, a/nebo způsob jejich formálního ztvárnění, hodnotíme jako tvarosloví. Vycházíme-li z tohoto předpokladu, pak adjektivní flexe spadá do oblasti tvarosloví.

4.1 Jednotlivé rysy obecné češtiny

4.1.1 Úženi *é* → *í*

K úženi vokálu *-é* došlo ve dvou pozicích. Jedná se o úženi v zakončení přídavných jmen typu „*starý město*“, a to také před souhláskou, tedy v intersegmentu, např. – „*starýho, starým*“. Úženi v koncovce je přitom nejfrekventovanějším rysem obecné češtiny vůbec. V druhém případě dochází k úženi v samotném kořeni slova – „*mlíko*“.

Méně frekventovaným typem úženi je úženi v kořeni slova, které se stalo typickým pro deminutiva typu „*(v)okýnko*“, či pro tvary „*líp*“, „*míň*“. Poslední dva uvedené tvary jsou hodnoceny jako spisovné.

Existují však také slova jako „*téměř*“ či „*lékař*“, ve kterých k úženi vůbec nedochází, a to ani v hovorovém jazyce.

⁵⁰ Základní charakteristické rysy obecné češtiny spolu s uváděnými příklady jsou čerpány z publikace Jiřího Hronka *Obecná čeština* z roku 1972. Morfologickou terminologii jsme převzali z *Mluvnice češtiny 2* s výjimkou přístupu k interpretaci adjektivní flexe, kterou jsme převzali z publikace *Slovo a jeho konverze*.

⁵¹ Bělič, J.: *Nástin české dialektologie*. SPN, Praha, 1972, s. 23.

Úženi *é* → *í* na Moravě

V obou pozicích je zúžené *-í* rozšířeno i v nářečích téměř po celém území s výjimkou lašské a moravskoslovenské nářeční oblasti. V nářečích dolských, ale i jinde na východní Moravě, dochází k určitému kolísání. Přičemž úženi v kořeni slova je teritoriálně rozšířeno více než úženi v koncovkách, např. ve východní části dolských nářečí se můžeme setkat s typem „*dobryho mlíka*“ i „*dobrého mlíka*“.

4.1.2 Změna *y* → *ej*

U změny *-ý* → *-ej* rozlišujeme tři různé pozice. Jedná se o postavení v absolutním konci slova, dále v intersegmentu a také v kořeni slova nebo v předponě.

Změna *y* → *ej* na Moravě

U prvního typu, tedy při postavení v absolutním konci slova, tj. v nom. ak. mužských morfologicky tvrdých adjektiv a zájmen s adjektivním skloňováním tvrdým (*starej*, *jakej*), je změna *-ý* v *-ej* mimo Čechy rozšířena i na části moravského území. Konkrétně v pásmu mezi Vysočinou a Brnem a zčásti také v oblasti dolských nářečí.

V dolské oblasti a v moravskočeském pohraničí jde o starou nářeční střídnici, oproti tomu jinde v moravských městech o jev obecněčeský, který proniká do projevů realizovaných jako záměrně spisovné.

Druhý typ, obecněčeská změna *-ý* v *-ej* jakožto intersegment před souhláskou (*starejch*, *starejm*, *starejma*), pronikla z Čech částečně také do oblasti západní Moravy.

Z hlediska funkce je *-ej* v této pozici vzácné v projevech hovorových, zato běžné v projevech nespisovných. Neřadí se sem ovšem instr. sg., ve kterém zůstává i v obecné češtině koncovka *-ím/-im*.⁵²

V posledním případě – v pozici v kořeni slova či v předponě – můžeme říci, že jde o rozšíření shodné s rozšířením změny *-ý* v *-ej* v předešlé pozici. Domníváme se, že mimo domovské území obecné češtiny prvního typu je změna *-ý* v *-ej* častější v koncovkách než v předponách a kořenech.

⁵² S výjimkou Sedlčanska a západních Čech, kde se vyskytuje též koncovka *-ejm*.

4.1.3 Protetické v-

Posledním ze tří základních hláskoslovných jevů obecné češtiny je bezesporu protetické v- předkládané před vokál *o*. Samozřejmě častěji než na švu složenin se vyskytuje na začátku slov.

V nespisovných projevech, ale také v projevech, v nichž mluvčí usiluje o spisovné vyjadřování, se i bez expresivního zabarvení protetické v- vyskytuje zcela běžně. Spadají sem především slova každodenního všedního hovoru typu *von, vo, vokno, vocet, voběd* apod.

Ve slovech synchronně cizích a v případě, že je lexém charakteristický pro některý styl s vyšší komunikační funkcí, je podoba s v- i v obecné češtině vzácná či se vůbec nevyskytuje (*otec, ovoce, organizace*). Dále se vyskytují také slova, která se vyslovují s protetickým v- pouze mají-li expresivní příznak (*vosoba, vokres, vobec*).

Protetické v- na Moravě

Protetické v- se vyskytuje v Čechách a na západní polovině Moravy a je obvyklé v běžném hovoru. Na Prostějovsku, Vyškovsku a Litovelsku existuje přechodný pás, ve kterém lze zaznamenat podoby s protetickým v- i bez něj.

4.1.4 Ostatní hláskové jevy

Vedle výše uvedených hláskových jevů dochází v obecné češtině, na rozdíl od češtiny spisovné, k určitému usnadňování výslovnosti, zjednodušování některých hláskových skupin.

Příkladem je vynechávání hlásek *t, t'* na začátku slov před závěrovou souhláskou [*kanička*] či uvnitř slov mezi souhláskami [*tlouška* ^{nespisovné}]; vynechávání hlásek *d, d'* [*prázniiny* ^{zběžná spisovná výslovnost}]; dále vynechávání hlásek *k, g* na začátku slov⁵³ před závěrovou souhláskou [*dyby* ^{obecněčeské}]; vynechání hlásky *h* na začátku slov před *ř* [*řebík* ^{obecněčeské}]; vynechává se také hlásky *z* uprostřed slova před *-m* [*vemu*]; hlásky *v, f* na začátku slov před hláskou *s*, za níž následuje závěrová souhlásky [*stávat* ^{změna významu, nespisovné}], ale i východočeské [*zlášní*] a dále se vynechávají hlásky *vž-* na začátku slov před závěrovou souhláskou [*dycky*].

Specifickou oblast zde tvoří zrušení tzv. pobočných slabik, vynecháním hlásky *l* na začátku slov před souhláskou [*žíce*], uvnitř slov mezi souhláskami [*řemesník*]

⁵³ Skupina závěrových hlásek obsahující *k* se někdy zjednodušuje i uprostřed slova [*eletřina*].

a na konci slov po souhlásce [sed si] a dále hlásky *j* na začátku slov před souhláskou [méno].⁵⁴

Náslovné *j* se navíc vynechává i v kombinaci s vysokými a středovými samohláskami [eště], uvnitř slov po hlásce *i* před souhláskou [přidu] a také po *u* před souhláskou [pudu]. Poslední dva zmíněné příklady mohou být hodnoceny jako prefixální odvozeniny od zjednodušeného základu [du].

Podstatným zjednodušujícím rysem je v neposlední řadě krácení či dloužení. Nejvýraznější je krácení hlásek *í, ú* v poslední slabice. Příkladem jsou slova [pani, nevím, není, našim, prosim, s tim] v případě vokálu *í*; [domu, dolu, stuj, puč, stolum] u vokálu *ú*. Krácení hlásek *í/i* se vyskytuje také mimo poslední slabiku, což dokazují slova jako [upřimnej, říkám]. Pronominální tvary, v nichž kontrast vokalické délky slouží ve spisovné češtině k odlišení genitivu a akuzativu singuláru, v obecné češtině splynuly (naši – naši, její – její, ji – jí, jejich – jejich). Pokud zde ve výslovnosti kvantita kolísá, jedná se o jev čistě fonetický. U dalších vokálů je krácení omezeno na určitá slova, časté je kolísání hlásek *á/a* například u slov [pomahat, namahat se] a také hlásek *é/e* [lekárna].

Pro dloužení jsou typická slova jako [pívo] či [dóle].⁵⁵

Objevují se také změny hlásek *–e* a *–i* v sousedství *–j*, což dokazují například slova [hovorové leje, nespisovné meje, kreje] namísto spisovných podob *myje* a *kryje*.

4.2 Tvarosloví

I v oblasti tvarosloví jsou viditelné rozdíly mezi spisovnou a obecnou češtinou. Tyto odlišnosti jsou dány tím, že si čeština spisovná zachovala rozlišení tvarů, které odpovídají různým funkcím (významům) tam, kde má obecná čeština tvar společný. Jako příklad může sloužit zejména deklinace, u níž obecná čeština nezná v plurálu shodu v rodě. Obecněčeské slovo „mladý“ odpovídá spisovnému „mladí“, ale zároveň také „mladé“ i neutru „mladá“.

⁵⁴ Uvedená slova považujeme ve shodě s Hálou za nespisovná. Hlásky *j* a *l* jsou jedinečné sonory, vpuštěním hlásky *l* by došlo k zániku slabiky i ke změně významu. V případě *j* by mohlo dojít ke změně významu *jmění/mění*. Hála, B.: *Výslovnost spisovné češtiny: její zásady a pravidla*. Nakladatelství Československé akademie věd, Praha, 1955, s. 59.

⁵⁵ Dloužení hlásky *o* je typické zejména pro mluvčí z východních Čech, mluvčí z jiných oblastí tyto podoby považují za expresivní.

Obdobný případ nastává také u splývání krátkých a dlouhých tvarů adjektiv ve prospěch tvarů dlouhých, ve spisovné češtině jsou zachovány krátké i dlouhé tvary. Jejich výskyt v textu je ovlivněn různými syntaktickými funkcemi adjektiv.

4.2.1 Konjugace

První třída slovesná

U slov vzoru „*maže*“ se vyskytuje v 1. os. sg. pouze koncovka *-u*, ve 3. os. pl. jen *-ou*.⁵⁶

U sloves 1., 2. a 3. třídy se vyskytují v 1. os. pl. varianty dvě. A to sice *vedeme – vedem, tiskneme – tisknem, kupujeme – kupujem*; mezi nimiž je nesporně zřejmý stylistický rozdíl. V psaném jazyce, a v odborném zvláště, se zpravidla neobjevují hovorové tvary bez *-e*.

Slovesa, jejichž minulý kmen končí na souhlásku, se vyznačují vynecháváním koncového *-l* v tvaru mužského rodu minulého času – např. *pek, kvet, nes, moh*. S tímto jevem se můžeme setkat také na Moravě, a to v oblasti lašské a ve východomoravských úsecích s ní sousedících. K vynechávání koncového *-l* v tvaru mužského rodu minulého času dochází u sloves, která patří k první třídě pod vzory *peče, nese* a také k těm, která náleží třídě druhé, konkrétně vzoru *tiskne*.

Obecná čeština se dále odlišuje od češtiny spisovné v tvarech 2. os. sg. slovesa *být*, kdy pomocné sloveso má v minulém čase buď tvar *si* nebo *s* v závislosti na místním rozdělení. *S* je zejména východočeské – např. *byls, tys přijel, kdys přijel, letoss tam byl dlouho*. Spíše jihozápadní je *si* – *tu knížku si už měl, letos si tam byl*, ale také *ty si přišel, přišel by si*. Tvar kondicionálu se tvoří analogicky k preferovanému tvaru minulého času *divil by si se/divil by ses*.⁵⁷ Ve tvarech prezentu je pro 2. os. sg. slovesa *být* obecněčeský tvar *seš* – *Jak seš tu dlouho?*

Druhá třída slovesná

V obecné češtině mají slovesa typu *tisknout* většinou v příčestí činném tvary podle *minout*, tzn. *tisknul* jako *minul*.

⁵⁶ U sloves se slovním základem na *č, ž, š, j* pronikla koncovka *-u* i do spisovné češtiny, kde stojí vedle, dnes už poněkud archaičtější, koncovky *-i*.

⁵⁷ Jedná se o jev běžný v Čechách mimo východní Čechy.

Třetí třída slovesná

Slovesa třetí třídy se na rozdíl od spisovné češtiny vyznačují v 1. os. sg. koncovkou *-u* (*kreju, kupuju*) a ve 3. os. pl. koncovkou *-ou* (*krejou, kupujou*).⁵⁸

Čtvrtá třída slovesná

Ve prospěch typu *sázejí* dochází v mluveném jazyce ve 3. os. pl. k tvarovému vyrovnání. Stejný případ nastává i u jednotlivých sloves v psaném jazyce – např. *závisejí, náležejí, bolejí, šumějí, vonějí*.⁵⁹ U sloves typu *prosit* s kmenovou souhláskou *-s-*, *-z-* v obecné češtině dochází k měkčení imperativu – např. *nekaž, poproš, pověš*.⁶⁰

V případě, kdy se ve spisovném jazyce vyskytují dublety typu *myslit–myslet, musit–muset, bydlet–bydlet*, upřednostňuje obecná čeština v infinitivu a v činném a trpném přičestí převážně jen variantu s *-e*.

Pátá třída slovesná

S výjimkou zkracování, popř. vynechávání koncovky *-í* ve 3. os. pl. se v obecné češtině slovesa páté třídy časují stejně jako v češtině spisovné.

K dalším typickým obecněčeským rysům v oblasti tvarosloví řadíme tvar *bysme* v opozici k moravským podobám *byzme, bychme* či lašskému *byzmy*.

4.2.2 Deklinace

Pro obecnou i spisovnou češtinu je společná velká synonymita pádových koncovek pro jeden pád, a to zvláště u maskulin. Autorovu popisu odpovídá stav, kdy lze jeden komplex gramatických významů vyjádřit několika formami, které mohou, ale nemusí být ve spisovné češtině ve vztahu komplementární distribuce.⁶¹ Příkladem komplementární distribuce jsou varianty gen. sg. *hradu/lesa*; příkladem nekomplementární distribuce jsou dubletní tvary, např. lok. sg. *v potoku/v potoce*.

⁵⁸ Tyto koncovky mluveného jazyka pronikají zejména u frekventovaných sloves také do hovorové vrstvy spisovné češtiny.

⁵⁹ Koncovka *-í* se většinou zkracuje anebo rovnou mizí (obzvláště ve východních Čechách), v jihozápadních Čechách se naopak objevuje *-í* také u typu *sázet*, kde jsou pak i tvary 3. os. pl. *ví, jí*, zatímco na ostatním území obecné češtiny jsou tvary shodné se spisovnými, i když obvykle se zkráceným *-í*.

⁶⁰ Poslední dvě varianty se vyskytují hlavně v jižních a západních Čechách.

⁶¹ *Mluvnice češtiny 2* užívá termín polymorfie.

4.2.2.1 Substantiva

U substantiv mužského rodu zakončených na *-k*, *-g*, *-h*, *-ch* (ale také u neuter zakončených na *-ko*, *-go*, *-ho*, *-cho*) je v obecné češtině v lok. pl. koncovka *-ách*, před kterou se nemění zadopatrové souhlásky, tudíž nedochází k alternaci koncové souhlásky kořene – *vo klukách, vojákách, v zimníkách, rampouchách*.

Další typickou obecněčeskou koncovkou je *-ama/-ema*, *-ma* v instr. pl. všech tří rodů. Přičemž u substantiv s měkkým zakončením se vyskytuje *-ema/-ma*, ale také tvary *koňma/koněma*. Foneticky změkčené tvary mohou vzniknout i aglutinací *kostima* i *kostma* a pak pouze *lidma*; u substantiv s tvrdým zakončením *-ama*. Obzvláště při rozvití shodným přívlastkem v instrumentálu se stává nespisovnost zřetelná – *velkejma stolama*. V instr. a zčásti v lok. pl. tedy došlo v obecné češtině k odstranění rodových rozdílů.

Je třeba zmínit také kolísání mezi vzory *píseň* a *kost*, přičemž v obecné češtině, na rozdíl od češtiny spisovné, jsou u mnoha substantiv běžnější tvary podle vzoru *píseň*, zatímco tvary dle vzoru *kost* ustupují. V obecné češtině se proto užívá pro nominativ plurálu, genitiv singuláru a akuzativ plurálu výhradně tvaru *lodě*, nikoliv *lodi*, dále například tvarů *sole*, *chutě*.

Specifickými zakončeními se v obecné češtině vyznačují také neutra. Pokud jsou zakončená na *-isko*, popřípadě na *-ko*, mají v lok. pl. *-ách* (*ve střediskách, jabkách, ložiskách*). Jedná se o projev tendence k minimalizaci alternací v obecné češtině.

4.2.2.2 Adjektiva

Pro adjektiva v obecné češtině je typické zjednodušování, a to zjednodušování deklinačního systému, především rozšířením skloňování základního na úkor ostatních typů. Ve skloňování přívlastňovacích adjektiv dochází ve většině pádů k uplatňování základních tvarů přídavných jmen.

Základ specifičnosti deklinace tvrdých adjektiv tvoří hláskoslovné změny, charakteristické pro rozdíl obecné češtiny od češtiny spisovné, a to změna *-ý* → *-ej*, úžení *-é* → *-í*, které jsou podrobněji popsány v kapitole zabývající se hláskoslovím obecné češtiny. Tyto zmíněné frekventované jevy přitom projev nejmarkantněji rozlišují buď jako obecněčeský, či spisovný.

Používání stejné koncovky pro všechny rody v plurálu je nejvýraznějším rysem deklinace adjektiv, přičemž se neliší ani koncovky pro nominativ a akuzativ. Jediným příkladem, a to i ve spisovném jazyce, jsou životná mask. v nom. pl., u nichž nedochází

k měkčení *h, ch, k, r* v *z, š, c, ř*; ale také skupiny *–sk, –ck, –čk* zůstávají v nom. pl. životných maskulin bez alternace (*venkovský, dělnický, mladičký*).

Užití stejné koncovky v pl. všech rodů se promítá i u neuter, pro která je typické nedodržování kongruence. V obecné češtině se tak v běžně mluveném jazyce setkáváme s tvary „*nedozrálý rajčata hnily*“, kde je shoda vyjádřena stejně jako u substantiv ženského rodu. Nedodržování shody s řídicím neutrem v plurálu můžeme zaznamenat v několika variantách – *nedozrálá rajčata hnily; nedozrálý rajčata hnila*.

Deklinace měkkých adjektiv zůstává v sg. v podstatě totožná s jazykem spisovným. Výjimku tvoří ta adjektiva, která se skloňují jako tvrdá, což se projevuje ve tvarech feminin a maskulin, změna však není patrná v celém paradigmatu. U neuter a maskulin se následně uplatňuje úžení, vznikají tvary ve výslovnosti formálně shodné se spisovnými (*cizej člověk, cizího člověka, cizejch, cizejm, o cizejch, cizejma*). Opět se zde jedná o hláskoslovný jev, konkrétněji o již zmiňovanou změnu *–ý → –ej*.

4.2.2.3 Pronomina

Zájmena ukazovací se v obecné češtině odlišují od spisovné češtiny v instr. pl., kde je pro ně charakteristické zakončení *–ma (těma)*. Navíc dochází ke splynutí rodů v pl., což se odráží v jednotné podobě adjektivně skloňovaného ukazovacího zájmena *ty* v nom. ak. všech rodů namísto spisovných tvarů *ti, ty, ta*. Jedna koncovka pro všechny rody je v akuzativu také u skloňování měkkého, a to sice *–e (naše)*. Substantivizovaný lexém *naši* se skloňuje podle plurálu zájmena *náš*.

Bez povšimnutí nesmí zůstat ani obecněčeské tvary *ten/d/le, ten/d/leten, tám/d/leta* apod.⁶²

Přivlastňovací zájmena se skloňují adjektivně. Vedle tvarů stažených/kratších se vyskytují tvary nestažené (*moje, moji, mojí atd.*) Nestažené tvary pro maskulinum a neutrum se vyznačují aglutinační flexí (*můj/moje – mojeho, mojemu*). Potenciální délku má i nom., ak. zájmen ženského a středního rodu *můj, tvůj, svůj*.

Obecná čeština užívá u osobního zájmena *já* pro druhý, třetí i šestý pád jednotný tvar vyslovovaný *mně*, zatímco spisovný jazyk rozlišuje u osobních zájmen ve druhém, třetím a čtvrtém pádě tvary dvojí – *mne, tebe, mně, tobě* a *mě, tě, mi, ti* s různou funkcí důrazovou a enklitickou.

⁶² Obecná čeština je vnitřně rozrůzněná a v různých oblastech svého výskytu má regionálně příznakové varianty. Tím si utvzujeme nejednotnost obecné češtiny druhého typu.

U 1. os. sg. tvar *mne* v obecné češtině vůbec neexistuje, je zde však i tvar *mi* (*von ti mi vůbec neviděl*), který se liší svou platností v závislosti na jihozápadním, středočeském a východočeském území. Zbylá bezrodá osobní zájmena v podstatě mají obecněčeské tvary shodné se spisovnými – kromě instr. *náma, váma*.

Zájmeno *on* má ve druhém pádě sg. mask. spisovný tvar *jeho*, po předložce potom *něho*, v obecné češtině však tvar *něho* ustoupil a nahradil jej tvar *něj* (*vod něj*). V ak. sg. mask. a neut. má toto zájmeno v obecné češtině enklitický tvar *ho*, po předložce *něj*, na rozdíl od spisovného *jej, je*, po předložce *něho*.

4.2.2.4 Numeralia

Obdobně jako v češtině spisovné se i v obecné češtině jednotlivé číslovky skloňují podle různých typů, zčásti společných s jinými slovními druhy.

U číslovek *dva, tři* se tvary obecné češtiny liší od spisovných tím, že gen. a lok. má vedle tvaru *dvou/tří* také variantu *dvouch/třech*, která vznikla analogií podle tvarů *těch, dobřech*.⁶³ Také u dat. a instr. se vyskytují varianty *dvoum, dvouma*, vzniklé analogií podle adjektiv a ukazovacích zájmen.

Číslovky *tři, čtyři* mají v gen. tvary zakončené na *-ech* (*do třech, do ščtyřech*), v instrumentálu se potom objevují tvary *třema, ščtyrma*.

U číslovek *pět* a vyšších se skloňování shoduje se spisovným. U číslovky *sto* ovšem dává obecná čeština přednost nesklonnému tvaru číslovky se skloňovaným substantivem (*sto lidem, po sto letech, se sto knihama*).

Dva typy je možno rozlišovat u číslovek neurčitých. První z nich, typ *kolik, tolik, několik*, má ve všech pádech s výjimkou nom. a ak. koncovku *-a* (*s tolika lidma*). Druhý typ tvoří neurčité číslovky *málo, mnoho*, jež jsou nesklonné (*s málo penězma*). Číslovka *mnoho* má v obecné češtině tvary podle obou typů (*vo mnoho dětech* i *vo mnoha dětech*).

⁶³ Tyto tvary jsou stylově omezené na neformální komunikaci.

5 Vlastní výzkum

5.1 Získávání respondentů

Respondenty jsme se snažili získat ze všech částí Moravy tak, aby byla každá z jejích nářečních oblastí zastoupena co nejrovnoměrněji. U jednotlivých nářečí přitom vycházíme z dělení uváděného v *Encyklopedickém slovníku češtiny* z roku 2002, který rozlišuje nářeční skupinu slezskou (nářečí slezská), dále nářeční skupinu středomoravskou (nářečí středomoravská) a nářeční skupinu východomoravskou (nářečí východomoravská).

Zástupce slezského nářečí představuje deset respondentů z Ostravy a deset z Opavy; nářečí středomoravská jsou reprezentována patnácti mluvčími z Brna, deseti z Litovle, patnácti z Prostějova, deseti ze Zábřehu na Moravě a deseti z Třebíče; oblast nářečí východomoravských zastupují respondenti z Valašska – konkrétně se jedná o deset obyvatel Valašského Meziříčí a pět obyvatel Rožnova pod Radhoštěm – i ze Slovácka – které je zastoupeno pěti mluvčími z Uherského Brodu a deseti ze Zlína.

Dotazované jsem získávala převážně z okruhu své rodiny, přátel, kamarádů, spolužáků a známých.

Respondenty tvoří výhradně lidé, kteří uvedli, že převážnou část svého života bydleli, či dosud bydlí, na Moravě. Vhodným respondentem se navíc stal pouze ten, kdo pochází z města s minimálně pěti tisíci obyvateli.

5.2 Struktura dotazníků

Na úvod dostali respondenti za úkol vyplnit o sobě několik základních, do určité míry osobních, sociolingvistických údajů.⁶⁴ Jednalo se o pohlaví dotazovaných, zařazení do určité věkové skupiny zastupující nejmladší, mladší, střední a nejstarší generaci,⁶⁵ stupeň nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů,⁶⁶ informace o místě bydliště⁶⁷

⁶⁴ Bylo by jistě zajímavé porovnávat výsledky osob různého temperamentu. Domníváme se však, že se jedná o jev velice obtížně zachytitelný a sledovatelný. Proto jsme jej mezi sociolingvistické faktory ovlivňující běžně mluvený jazyk nezařadili.

⁶⁵ Respondenti měli na výběr z věkových kategorií do 20 let, 21–40 let, 41–60 let, nad 60 let.

⁶⁶ Dotazovaní volili mezi dokončeným vzděláním základním, středoškolským včetně učiliště, vyšším odborným a vysokoškolským. Vzhledem ke skutečnosti, že mezi respondenty byli nakonec „pouze“ dva s vyšším odborným vzděláním, přiřadili jsme je ke skupině osob se vzděláním středoškolským.

⁶⁷ Dotazovaní uvedli název města, ve kterém strávili převážnou část svého života či kde případně žijí dodnes.

a také údaj vypovídající o četnosti kontaktů s obyvateli z Čech.⁶⁸ Počet respondentů se nakonec ustálil na čísle sto deset.

Stěžejní část dotazníku tvořilo celkem třicet krátkých modelových vět, které byly voleny tak, aby se v každé z nich vyskytoval minimálně jeden obecněčeský rys.⁶⁹ Tyto obecněčeské prvky, v některých případech celá slova, byly čerpány z publikace Sgalla a Hronka z roku 1992 *Čeština bez příkras*, z Hronkovy *Obecné češtiny* z roku 1972 a také z *Českého jazykového atlasu 4 a 5*. Příslušnost sporných tvarů k obecné češtině/hovorové spisovné češtině jsme si ověřili pomocí *Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost* z vydání z roku 2003. Věty byly záměrně řazeny nahodile tak, aby potenciální respondent nehledal mezi jednotlivými prvky, slovy, slovními spojeními či větami žádné souvislosti. Obecněčeský jev či jevy, na které se měl respondent v jednotlivých větách zaměřit, byly v dotazníku zvýrazněny tučně.

Dotazovaní dostali za úkol ohodnotit každou z modelových vět číslicí jedna až pět, přičemž jednotlivé varianty odpovědí byly odstupňovány následovně:⁷⁰

- 1 – s větou se zcela ztotožňuji/běžně ji ve spontánní mluvené řeči (tzn. doma/mezi kamarády) v této podobě užívám/vyslovil/a bych ji stejně
- 2 – dovedu si představit, že tuto větu vyslovím/občas ji tak vyslovím
- 3 – sám/sama bych tak větu nevyslovil/nevyslovila, ale nevadilo by mi, kdyby ji takto vyslovil někdo jiný
- 4 – tak bych větu nikdy – ani doma ve spontánní mluvené řeči – nevyslovil/a
- 5 – větu v této podobě bych v žádném případě netoleroval/a u nikoho

Domníváme se, že respondentům bylo vše dostatečně a srozumitelně vysvětleno. Součástí zadání úkolu tvořil pokyn s informací, že se dotazovaní mají zaměřit na podobu tučně zvýrazněných slov, nikoli na význam vět. Dále si měli zkusit představit, že by

⁶⁸ Respondenti měli na výběr z možností často, zřídka a vůbec. Uvědomujeme si, že se jedná o obtížněji zachytitelný a popsatelný faktor, nicméně jej vzhledem k povaze výzkumu pokládáme za důležitý.

⁶⁹ To proto, že jsme mimo jiné u dotazovaných sledovali, zda bude s vyšším počtem obecněčeských rysů v jedné větě stoupat míra netolerance či negativní postoj k ní.

⁷⁰ Jsme si vědomi malých, dalo by se říci až nepatrných, významových nuancí, a to zejména mezi odpověďmi číslo tři až pět – ovšem vzhledem k pozitivním ohlasům respondentů a faktu, že, soudě dle výsledků dotazníků, byly jednotlivé možnosti odpovědí dotazovanými správně pochopeny a aplikovány, je považujeme vzhledem k povaze dotazníku za vhodné a funkční. Zároveň bychom však měli zmínit, že u jedné respondentky došlo k nepochopení rozdílu mezi variantou odpovědi číslo tři a čtyři. Byla však z celkového počtu sto deseti dotazovaných jediná.

danou větu v dané podobě vyslovovali oni sami. Respondenti měli také možnost napsat ke kterékoli z modelových vět jakýkoli komentář, který by například upřesňoval jejich vztah k ní. V případě, že by si z nabízených pěti možných odpovědí žádnou nevybrali, mohli k dané větě připsat svou vlastní.

Pro úplnost všech třicet modelových vět uvádíme v podobě, v jaké je dostali předloženy respondenti.⁷¹

1. Zapomněl jsem koupit **mlíko**.
2. Nákupní **centra byly přelidněný**.
3. **Přezrálý rajčata shnily**.
4. **Von** to nebyl.
5. **Umej** si před obědem ruce.
6. Nemůžu **dejchat**.
7. Dal bych si **pívo**.
8. Nezapomeň si na **vejlet** přibalit **mejdlo**.
9. Podej mi to **sejtko**.
10. Nemám důvěru **k cizejm** lidem.
11. Neviděl jsi můj **červenej svetr**?
12. Můj brácha se nerad **meje**.
13. Známa se s mnoha **soudcema**.
14. Na náměstí jsme potkali **hluchý lidi**.
15. Mluvily jsme **o klukách**.
16. Přijeli k nám **venkovský kluci**.
17. Nejradši **bysme** přijeli hned.
18. Ten termín se nám **kreje**.
19. Dej slámu ze **mlejna** na **vozejk**.
20. Rozvázala se mi **kanička**.
21. Toho **novýho mladýho** souseda ještě neznám.
22. **Jakej** je ten tvůj kolega?
23. Zeptej se radši **mladejch**.
24. S mnoha **lidma** se tady znám.

⁷¹ Dubletní výskyt některých jevů je záměrný a slouží k tomu, abychom si ověřili, že na ně respondenti opakovaně zareagují stejným způsobem.

25. Doma chodívá **nevoholenej**.
26. Denně je v kontaktu s několika **pekařema**.
27. Co je **v tý velký** krabici?
28. Nestůj u toho **vokna**.
29. Pavel **přived** Petra.
30. Odešli jsme **bez naší malý dcery**.

5.3 Vyhodnocení dotazníků⁷²

Před samotnými výsledky si dovolíme citovat komentáře dvou respondentů, kteří se k dotazníku postavili obzvláště osobitě.

Prvním z nich je zástupce mužského pohlaví z Ostravy ve věkové skupině dvacet jedna až čtyřicet let se středoškolským vzděláním, s častým kontaktem s obyvateli z Čech, který k dotazníku připsal následující komentář: „Vím, že mý vodpovědi asi nepomůžou, neboť jsou všechny stejný, samý dvojky. To proto, že mluvu ČECHÁČKŮ používáme s partičkou běžně. Neboť nám to přijde hrozně směšný. Někdy je to ale vopruz.“⁷³

Druhým z citovaných je taktéž muž téhož dosaženého vzdělání, ve stejné věkové kategorii a s tímž kontaktem s mluvčími z Čech jako předešlý zmíněný respondent, ovšem z města Uherský Brod: „Věty v těchto tvarech často slyším ve škole – dost studentů z Čech u nás studuje. Ke každé větě bych dal pozn. č. 5, protože je ušidrásající slyšet tyto výrazy v místě, kde nemají co dělat. Vnitřně je netoleruji, ale nedávám to lidem najevo tak, jako oni mně ne. Sám mluvím moravsko-slovenským nářečím, ve kterém jsem vyrostl. Vzájemné kombinace toho, co oni pochytí v našem regionu a převedou do své vlastní podoby, jsou mnohdy úsměvné.“

K úženi vokálu *é* v *í* v kořeni slova došlo ve variantě *mlíko*, kterou občas ve své spontánní mluvené řeči užije čtyřicet procent respondentů z věkové kategorie dvacet jedna až čtyřicet let a také téměř třicet sedm procent dotazovaných ve věku čtyřicet jedna až šedesát let. Oproti tomu u zástupců nejmladší věkové kategorie jsme zaznamenali podstatně nižší užití varianty *mlíko*. Tuto skutečnost si vysvětlujeme tím, že respondenti do dvaceti let věku jsou vlivem školy přece jen podstatně více ovlivněni spisovnou normou než zástupci ostatních věkových kategorií.

Podle očekávání byla zkoumaná varianta nejvíce odmítána těmi respondenty, již uvedli, že nebývají v kontaktu s mluvčími z Čech vůbec. Celých šedesát procent z nich by větu s danou variantou v žádném případě u nikoho netolerovalo. Totožně se vyjádřilo

⁷² V samotném závěru této práce hodnotíme jako přijímané ty jevy, které dotazovaní v dané sociolingvistické kategorii ohodnotili alespoň v polovině případů odpovědí číslo jedna nebo dva. Jako odmítané pak hodnotíme jevy, které respondenti alespoň v polovině případů ohodnotili odpověďmi číslo čtyři nebo pět.

⁷³ Tento respondent evidentně zaujímá k obecné češtině negativní stanovisko, neboť pochází z regionu, kde se obecná čeština v mluvené komunikaci běžně neužívá. Na základě svého lingvistického povědomí považuje obecnou češtinu za neprestížní, a proto ji užívá pouze ironicky.

také čtyřicet procent odpovídajících z Rožnova pod Radhoštěm a Zlína, rovněž celá polovina dotázaných z Opavy. Ti respondenti z Rožnova a ze Zlína, kteří by danou variantu nevyslovili, nejčastěji uvedli, že by užili spisovnou variantu *mléko*. Opavané dle výsledků dotazníků v běžně mluvené řeči upřednostňují variantu [*mlyko*].⁷⁴

Oproti tomu zkoumanou variantu běžně do své spontánní mluvené řeči zahrnuje téměř třicet čtyři procent zástupců Brna, necelých čtyřicet sedm procent respondentů z Prostějova, sedmdesát procent z Litovle, osmdesát procent ze Zábřehu na Moravě a všichni respondenti z Třebíče.

Nákupní centra byly přelidněny – nedodržování kongruence u neuter se shodou typickou pro vyjadřování ženského rodu se dle předpokladů neujalo u zástupců východomoravské nářeční skupiny. Napříč městy by analogickou větu ve spontánní mluvě ani občas neužilo sto procent respondentů z Rožnova pod Radhoštěm, Uherského Brodu, Zlína a Opavy. Čtyřicet procent dotazovaných Opavanů a celých šedesát procent Rožnovanů by danou modelovou větu v žádném případě netolerovalo u nikoho. Zástupci Rožnova, Uherského Brodu a Zlína by přitom nejčastěji v běžně mluvené řeči řekli, dle spisovné normy, *nákupní centra byla přelidněna*, v menšině pak *nákupní centra byly přelidněné*. Respondenti z Opavy by užili podobu *nákupní centra byly přelidněné* či *nákupní centra byly [přelidněné]*. Naopak osmdesát procent zástupců Zábřehu na Moravě shodně s osmdesáti procenty respondentů z Třebíče a také s padesáti procenty dotazovaných z Litovle analogickou realizaci zkoumané shody v uvedené podobě běžně do své spontánní mluvené řeči zařazuje.

Z hlediska věku se ke zkoumané modelové větě nejtolerantněji vyjádřili zástupci nejmladší věkové kategorie, tedy respondenti do dvaceti let věku. Téměř čtyřicet sedm procent z nich by větu sice nevyslovilo, zároveň by jim však nevadilo, kdyby ji vyslovil někdo jiný.

Modelová věta ***Přezrálý rajčata shnily*** byla nejméně přijata zástupci Rožnova pod Radhoštěm – plných sto procent by ji nejen nevyslovilo, ale také by těmto respondentům vadilo, kdyby ji vyslovil někdo jiný; šedesát procent z nich by větu v žádném případě v uvedené podobě netolerovalo u nikoho. Větu v předložené podobě

⁷⁴ Pro potřeby této práce si zavádíme pravidlo pro přepis výslovnosti zkoumaných rysů obecné češtiny. Pokud se nespisovnost zkoumaného výrazu projevuje pouze ve výslovnosti, pak v analýzách pro tyto případy používáme hranaté závorky. Pokud se uvedená výslovnost odráží i ve flexi, přepisujeme výrazy bez závorek.

by rovněž u nikoho netolerovalo čtyřicet procent odpovídajících ze Zlína spolu se čtyřiceti procenty dotazovaných z Opavy. Respondenti z výše uvedených obcí by přitom v naprosté většině užíli podobu *přezrálé rajčata shnily*. Zcela opačnou variantu odpovědi zvolilo padesát procent dotazovaných z Litovle, sedmdesát procent zástupců Zábřehu na Moravě a osmdesát procent zástupců Třebíče, kteří shodně uvedli, že zkoumanou realizaci shody běžně ve své spontánní mluvené řeči užívají.

Modelovou větu by rovněž u nikoho netolerovalo šedesát pět procent odpovídajících ve věku nad šedesát let. Oproti tomu téměř čtyřiceti čtyřem procentům respondentů mezi jednačtyřiceti až šedesáti lety by nevadilo, kdyby větu vyslovil někdo jiný, i když sami by ji neužíli.

V následující modelové větě jsme se zaměřili na protetické *v-* předkládané před vokál *o* na začátku slova. Obecněčeská varianta *von* se dle očekávání vůbec neujala ve slezské Opavě a Ostravě, kde ji v každodenním hovoru neužívá žádný z dotazovaných. Shodně se vyjádřili i respondenti ze Zlína, Uherského Brodu a Rožnova pod Radhoštěm. Všichni tito respondenti by užíli spisovnou variantu *on*. Opačně se vyjádřilo necelých čtyřicet sedm procent zástupců Brna, sedmdesát procent zástupců Zábřehu na Moravě a osmdesát procent odpovídajících z Třebíče. Totožně zvolili odpověď číslo jedna – variantu běžně ve spontánní mluvené řeči v uvedené podobě užívají.

Variantu *von* by v žádném případě u nikoho netolerovalo čtyřicet procent dotazovaných nejstarší věkové kategorie – čili respondenti nad šedesát let.

Poněkud překvapivě plných čtyřicet procent ze všech dotazovaných, kteří nejsou vůbec v kontaktu s obyvateli z Čech, že variantu *von* běžně v každodenní komunikaci užívá.

Do další z předkládaných modelových vět jsme zařadili variantu **umej** (umej si ruce) se změnou *-ý* v *-ej* v kořeni. Celých osmdesát procent respondentů z Rožnova pod Radhoštěm, čtyřicet procent z Valašského Meziříčí, polovina odpovídajících ze Zlína, čtyřicet procent zástupců Uherského Brodu a šedesát procent dotázaných z Opavy by variantu v předložené podobě v žádném případě u nikoho netolerovalo. Čtyřicet procent respondentů z Prostějova by předloženou variantu nikdy nevyslovilo. Naprostá většina z těchto dotazovaných by užíla variantu *umyj*. Naopak šedesát procent respondentů ze Zábřehu na Moravě a sedmdesát procent zástupců Třebíče uvedenou variantou běžně do své spontánní mluvené řeči zahrnuje. Padesát pět procent respondentů ve věkové

kategorii nad šedesát let zvolilo možnost odpovědi číslo pět – variantu *by* v žádném případě u nikoho netolerovalo.

Totožný jev jako v předešlé modelové větě – změnu *-ý* v *-ej* v kořeni slova – jsme zkoumali ve větě následující. Změnu *-ý* v *-ej* jsme promítli do varianty *dejchat*.

Uvedená varianta není dle očekávání vlastní ani jednomu respondentovi z Ostravy, Opavy, Rožnova pod Radhoštěm, Valašského Meziříčí, Zlína a Uherského Brodu. Žádný z nich danou variantu ve spontánní mluvené řeči běžně neužívá, neztotožňuje se s ní. U respondentů z Valašského Meziříčí jsme v několika málo případech zaznamenali variantu [dychat'], u dotazovaných ze zbylých výše uvedených obcí pak spisovnou podobu *dýchat*. Naopak zástupci středomoravské nářeční skupiny zkoumanou variantu běžně do své spontánní mluvy zařazují. Konkrétně se jedná o dvacet procent dotazovaných Brňanů, o polovinu respondentů ze Zábřehu na Moravě a o sedmdesát procent respondentů z Třebíče. Výjimku z této nářeční skupiny tvoří respondenti z Prostějova, z nichž by variantu čtyřicet procent nevyslovilo, totožně se vyjádřilo taktéž třicet procent dotazovaných z Litovle. Zástupci Prostějova a Litovle nejčastěji uvedli, že by užili variantu [déchat].

Variantu *dejchat* by v žádném případě u nikoho netolerovalo bezmála čtyřicet sedm procent respondentů do dvaceti let věku spolu s šedesáti pěti procenty dotazovaných ve věku nad šedesát let.

V další modelové větě jsme se zaměřili na dloužení samohlásky *-i* ve variantě *pívo*.

Dle předpokladů není zkoumaná varianta vlastní žádnému zástupci Ostravy, Rožnova pod Radhoštěm a Uherského Brodu, kteří ji ve spontánní mluvené řeči neužívají. Tito respondenti jednoznačně preferují spisovnou podobu *pivo*. Minimálně ji do své běžné mluvy zařazují respondenti z Valašského Meziříčí – konkrétně deset procent z nich, taktéž dvacet procent odpovídajících Zlíňanů a deset procent dotazovaných Opavanů.

Napříč všemi kategoriemi byla tato varianta nejčastěji ohodnocen odpovědí číslo tři. Respondenti by ji tudíž sami nevyslovili, ale nevadilo by jim, kdyby ji vyslovil někdo jiný.

Změnu *-ý* v *-ej* v předponě a v kořeni slova jsme v následující modelové větě užili hned dvakrát. A to ve variantách *vejlet* a *mejdlo*.

Čtyřicet procent respondentů z Ostravy, šedesát procent z Valašského Meziříčí, polovina dotazovaných ze Zlína, osmdesát procent zástupců Uherského Brodu, necelých čtyřicet sedm procent z Prostějova a téměř třicet čtyři procent odpovídajících z Brna by varianty nikdy nevyslovilo. Osmdesát procent zástupců Rožnova pod Radhoštěm, padesát procent ze Zlína a šedesát procent z Opavy by uvedené varianty u nikoho netolerovalo. Zástupci Prostějova nejčastěji uváděli podoby [vylet] a [mydlo], respondenti zbylých výše uvedených obcí pak spisovně podoby *výlet* a *mýdlo*. Naopak šedesát procent respondentů ze Zábřehu na Moravě spolu se sedmdesáti procenty respondentů z Třebíče dané varianty běžně ve spontánní mluvené řeči užívá.

Šedesát pět procent dotazovaných ve věkové kategorii nad šedesát let uvedlo, že by varianty u nikoho netolerovalo. Téměř šedesát sedm procent odpovídajících do dvaceti let by dané varianty ani ve spontánní mluvené řeči nikdy nevyslovilo.

Změnu *-ý* v *-ej* v kořeni slova jsme užili i v další z modelových vět, ve které se objevila varianta *sejtko*. Ze zástupců východomoravské nářeční skupiny by variantu nevyslovilo a zároveň netolerovalo sto procent dotazovaných z Rožnova a ze Zlína; obyvatelé Valašského Meziříčí a Uherského Brodu by ji sice také ani občas nevyslovili, zato by jim však nevadilo, kdyby ji vyslovil někdo jiný. Ve zmiňovaných obcích jsme nejčastěji zaznamenali variantu [sytko]. Zkoumaná varianta se rovněž nevžila do běžné mluvy respondentů ze slezské nářeční skupiny – ani občas by ji neužilo sto procent dotazovaných Opavanů, běžně ji ve spontánní komunikaci neužívá žádný ze zkoumaných Ostravanů. U zástupců slezské nářeční skupiny jsme zaznamenali nejvyšší výskyt varianty [sitko]. Ze zástupců středomoravské nářeční skupiny zvolilo nejvíce Brňanů – a to sice čtyřicet procent – odpověď číslo čtyři. Danou variantu by tudíž ani ve spontánní mluvě nevyslovili. Shodně se vyjádřilo rovněž necelých čtyřicet sedm procent respondentů z Prostějova a třicet procent z Litovle. Respondenti z těchto tří obcí by přitom nejčastěji užili podobu [sitko].

Sledovaný výraz není vlastní ani mluvě nejmladší zkoumané generace – respondentům do dvaceti let věku, kteří by zkoumanou variantu rovněž nevyslovili ani občas a současně by jim vadilo, kdyby ji vyslovil někdo jiný.

Odlišnou odpověď volili zástupci Zábřehu na Moravě, z nichž šedesát procent uvedlo, že variantu běžně ve spontánní mluvené řeči užívá, stejnou odpověď zvolilo i sedmdesát procent dotazovaných z Třebíče.

Analogii způsobenou historickým ztvrdnutím sykavek jsme promítli do tvaru dativu *k cizejm* (lidem).

Daný tvar by ani občas nevyšlovl žádný zástupce Zlína, Uherského Brodu, Rožnova pod Radhoštěm, Valašského Meziříčí a Opavy. Polovina respondentů z Ostravy, sedmdesát procent odpovídajících z Opavy, osmdesát procent z Rožnova pod Radhoštěm, sedmdesát procent ze Zlína a téměř třicet čtyři procent respondentů z Brna spolu se shodným počtem dotazovaných z Prostějova by zkoumaný tvar netolerovalo u nikoho. Zástupci slezské nářeční skupiny spolu s respondenty z Prostějova přitom nejčastěji uváděli užívání tvaru (k) [cizim], respondenti ze zbylých výše uvedených obcí potom preferují v běžně mluvené komunikaci spisovnou podobu (k) *cizím*.

V protikladu stojí zástupci Zábřehu na Moravě, z nichž polovina daný tvar běžně ve své spontánní mluvě užívá, totožně se vyjádřilo také šedesát procent respondentů z Třebíče.

Šedesát pět procent dotazovaných ve věku nad šedesát let by tvar netolerovalo v žádném případě u nikoho. Stejně se vyjádřilo i necelých čtyřicet sedm procent zástupců do dvaceti let.

Dále jsme respondentům předložili modelovou větu s tvarem akuzativu *červenej*, tedy se změnou *-ý* v *-ej* v koncovce v nom. ak. mužských tvrdých adjektiv.

Uvedený tvar nebyl přijat dotazovanými z Rožnova pod Radhoštěm – čtyřicet procent z nich by jej v uvedené podobě v žádném případě netolerovalo u nikoho, totožně se vyjádřilo také padesát procent zástupců Opavy. Respondenti z Rožnova by přitom užili spisovnou podobu *červený*, zástupci Opavy uváděli tvar [červený]. Oproti tomu polovině respondentů ze Zlína by nevadilo, kdyby tvar vyslovil někdo jiný, ovšem sami by jej v běžné mluvě neužili. Preferují spisovnou podobu *červený*. V protipólu jsou zde obyvatelé Brna, z nichž by daný tvar necelých čtyřicet sedm procent běžně ve spontánní mluvené řeči vyslovilo, stejně jako i devadesát procent dotazovaných ze Zábřehu na Moravě spolu se všemi respondenty z Třebíče, necelými padesáti čtyřmi procenty z Prostějova a osmdesáti procenty dotazovaných z Litovle. Zástupci Prostějova a Litovle často uváděli také podobu *červené*.

Tvar by u nikoho vůbec netolerovalo čtyřicet pět procent všech dotazovaných nejstarší věkové kategorie.

Naopak necelých čtyřicet sedm procent respondentů, kteří uvedli, že nebývají vůbec v kontaktu s mluvčími z Čech, uvedený tvar běžně do své spontánní mluvené řeči zahrnuje.

Změnu *-ý* v *-ej* jsme zkoumali ve slově *meje* v následující modelové větě. Variantu *meje* by u nikoho vůbec netolerovalo padesát procent dotazovaných Opavanů, šedesát procent Rožňovanů a rovněž třicet procent odpovídajících Zlíňanů. Zástupci Opavy, Rožnova, Valašského Meziříčí, Uherského Brodu a Zlína by uvedenou variantu nevyslovili ani občas, případně si nedovedou představit, že by ji vyslovili. Zástupci všech výše uvedených obcí nejčastěji uváděli užití spisovné podoby *myje*. Rozdílně se vyjádřili respondenti ze Zábřehu na Moravě a z Třebíče, z nichž by naopak danou variantu běžně ve spontánní mluvě vyslovilo shodně po osmdesáti procentech. Také pro dvacet procent dotazovaných Brňanů se varianta stala součástí běžně mluvené řeči.

Z hlediska nejvyššího stupně dosaženého vzdělání se k variantě nejtolerantněji vyjádřili respondenti s vysokoškolským vzděláním. Čtyřiceti procentům z nich by nevadilo, kdyby variantu vyslovil někdo jiný, ovšem sami by ji neužili. Totožnou odpověď zvolilo i necelých čtyřicet sedm procent zástupců ve věku čtyřicet jedna až šedesát let.

Variantu by naopak vůbec u nikoho v žádném případě netolerovalo padesát pět procent dotazovaných z nejstarší věkové kategorie, tedy nad šedesát let.

Koncovku *-ema* v instr. pl. jsme aplikovali do tvaru instrumentálu *soudcema*. Devadesát procent respondentů ze Zábřehu na Moravě spolu se shodným procentem dotazovaných z Třebíče zkoumaný tvar běžně ve své spontánní řeči užívá. Oproti tomu osmdesát procent zástupců Rožnova pod Radhoštěm uvedlo, že by daný tvar u nikoho netolerovalo, jelikož preferují spisovnou podobu *soudci*.

S tvarem se zcela ztotožňuje – běžně jej ve spontánní mluvě vyslovuje – téměř čtyřicet sedm procent dotazovaných se základním vzděláním.

Za povšimnutí stojí rozdíl v ohodnocení mužů a žen. Zatímco třicet osm procent respondentů mužského pohlaví tvar občas vysloví, z žen se vyjádřilo totožně necelých devatenáct procent.

Obecněčeskou koncovku přídavných jmen společnou pro všechny rody jsme promítli do následující z modelových vět, a to do syntagmatu *hluchý lidi*.

Syntagma by ani občas nevyslovil žádný respondent z Opavy, z Rožnova pod Radhoštěm a z Uherského Brodu. Zástupci Opavy nejčastěji uváděli užití podoby [hluche], respondenti z Rožnova a z Uherského Brodu potom *hluché*. Opačně se vyjádřili dotazovaní z Třebíče, kteří v osmdesáti procentech syntagma běžně ve spontánní mluvě užívají, stejně jako sedmdesát procent zástupců Zábřehu na Moravě. Bezmála čtyřicet sedm procent respondentů z Brna uvedlo, že dané syntagma občas vysloví. Čtyřicet procent dotazovaných ve věku nad šedesát let by syntagma ani ve spontánní mluvené řeči nikdy nevyslovilo.

Dále jsme zkoumali koncovku *-ách* v lok. pl. substantiva mužského rodu, a to sice ve tvaru lokálu (o) *klukách*.

Uvedený tvar běžně do své spontánní mluvené řeči zahrnuje devadesát procent respondentů ze Zábřehu na Moravě, sedmdesát procent dotazovaných z Třebíče s totožným počtem respondentů z Litovle, ovšem také polovina zástupců Zlína. Naproti tomu čtyřicet procent respondentů z Rožnova pod Radhoštěm by daný tvar nikdy, ani ve spontánní mluvě, neužilo. Zástupci této obce preferují spisovnou podobu (o) *klucích*.

Polovina středoškolsky vzdělaných respondentů by tvar užila občas, stejně jako téměř čtyřicet sedm procent dotazovaných, kteří uvedli, že nepřichází do kontaktu s mluvčími z Čech vůbec. Občas by tvar ve spontánní mluvě rovněž vyslovila polovina zástupců věkové kategorie čtyřicet jedna až šedesát let a taktéž padesát pět procent dotazovaných ve věku nad šedesát let.

Společnou koncovku pro adjektiva v pl. všech rodů jsme aplikovali do následující modelové věty, a to sice do syntagmatu *venkovský kluci*.

Syntagma by v žádném případě u nikoho netolerovalo osmdesát procent dotazovaných zástupců Rožnova pod Radhoštěm, nikdy by jej ani ve spontánní mluvené řeči nevyslovilo šedesát procent respondentů z Uherského Brodu a ani čtyřicet procent dotázaných z Opavy, bezmála čtyřicet sedm procent zástupců Brna, rovněž i čtyřicet procent dotazovaných z Prostějova. Respondenti ze všech výše zmíněných obcí preferují spisovnou podobu *venkovští*. Do své spontánní mluvené řeči jej naopak běžně zahrnuje osmdesát procent ze všech respondentů z Třebíče i ze Zábřehu na Moravě.

Tvar *bysme* běžně do své spontánní řeči zařazuje šedesát procent dotazovaných z Valašského Meziříčí, taktéž šedesát procent zástupců Uherského Brodu a osmdesát procent respondentů ze Zlína. Z představitelů středomoravské nářeční skupiny potom v běžné každodenní spontánní mluvě zkoumaný tvar užívá téměř šedesát sedm procent dotazovaných z Brna s totožným procentem zástupců Prostějova, sedmdesát procent respondentů z Litovle a také osmdesát procent zástupců Zábřehu na Moravě se shodným počtem respondentů z Třebíče.

Větu se zkoumaným tvarem by však běžně vyslovilo i šedesát procent respondentů, kteří nebývají vůbec v kontaktu s mluvčími z Čech.

Výjimku tvořili dotazovaní starší šedesáti let, z nichž čtyřicet pět procent uvedlo, že by tvar nikdy, ani ve spontánní mluvě, nevyslovilo.

Změnu hlásky *i* v *e* v sousedství hlásky *j* ve variantě *kreje* jsme zařadili do další modelové věty.

Čtyřicet procent dotazovaných Opavanů spolu s totožným procentem Rožňanů by zkoumanou variantu netolerovalo v žádném případě u nikoho. Šedesát procent zástupců Ostravy s polovinou respondentů z Valašského Meziříčí, s padesáti procenty zkoumaných Zlíňanů a čtyřiceti procenty dotazovaných z Prostějova by variantu nikdy, ani ve spontánní řeči, nevyslovilo. Stejnou odpověď zvolilo i čtyřicet procent zástupců Brna. Respondenti z uvedených obcí preferují spisovnou podobu *kryje*. Naproti tomu osmdesát procent dotazovaných z Třebíče se shodným procentem dotazovaných ze Zábřehu na Moravě uvedlo, že uvedenou variantu běžně do své spontánní mluvené řeči zařazuje.

Změnu *-ý* v *-ej* v kořeni slova a v tvarotvorné příponě ve tvarech genitivu *mlejna* a akuzativu *vozejk* by v žádném případě u nikoho netolerovalo šedesát procent dotazovaných Opavanů, čtyřicet procent Ostravanů; osmdesát procent Rožňanů v kontrastu deseti procent zástupců Valašského Meziříčí, dále dvacet procent odpovídajících z Uherského Brodu a třicet procent ze Zlína. Zástupci slezské nářeční skupiny uvedli užití tvarů [mlyna] a [vozik], respondenti z Valašského Meziříčí a z Rožnova pod Radhoštěm nejčastěji preferují podoby *mlyna* a [vozyk], zástupci Uherského Brodu a Zlína potom spisovné varianty *mlyna*, *vozik*.

Sedmdesát procent respondentů ze Zábřehu na Moravě spolu se shodným procentem dotazovaných z Třebíče zvolilo odpověď číslo jedna. Zkoumané tvary by tudíž běžně ve spontánní mluvě užili.

K tvarům se nejtolerantněji postavili respondenti se základním vzděláním, kteří zastupují zároveň i nejmladší věkovou kategorii – čtyřicet procent z nich by tvary sice nevyslovilo, ale nevadilo by jim, kdyby je vyslovil někdo jiný.

Na opačné straně stojí zástupci nejstarší věkové kategorie, z nichž by padesát pět procent uvedené tvary v žádném případě u nikoho netolerovalo.

Vynechání hlásky *t* na začátku slova před závěrovou souhláskou jsme uplatnili v následující modelové větě. Variantu *kanička* by u nikoho netolerovalo osmdesát procent respondentů z Rožnova pod Radhoštěm a čtyřicet procent dotazovaných ze Zlína, kteří shodně preferují spisovnou podobu *tkanička*. Oproti tomu u zástupců Třebíče a Zábřehu na Moravě jsme zaznamenali nejvyšší výskyt užívání varianty ve spontánní mluvené řeči – konkrétně se jedná o šedesát procent respondentů z obou západomoravských obcí.

Z hlediska věku bezmála čtyřicet sedm procent zástupců nejmladší věkové kategorie – do dvaceti let – uvedlo, že danou variantu občas ve spontánní mluvě užije.

Úženi *é v í* v intersegmentech přídatných jmen jsme uplatnili ve tvarech akuzativu *novýho mladýho*.

Dané tvary evidentně nejsou vlastní padesáti procentům zástupců Opavy a taktéž osmdesáti procentům dotazovaných z Rožnova pod Radhoštěm, kteří shodně uvedli, že by předložené tvary v žádném případě netolerovali u nikoho. Zástupci zmíněných obcí preferují spisovné podoby *nového mladého*. Nejvyšší výskyt užívání tvarů jsme oproti tomu dle očekávání zaznamenali u zástupců středomoravské nářeční skupiny. Bez mála čtyřicet sedm procent respondentů z Brna, necelých padesát čtyři procent z Prostějova, šedesát procent z Litovle, devadesát procent ze Zábřehu na Moravě a sto procent z Třebíče tvary běžně ve spontánní mluvené řeči užívá.

Tvary však běžně vyslovuje i téměř čtyřicet procent ze všech dotazovaných, kteří uvedli, že nepřichází vůbec do kontaktu s mluvčími z Čech.

Změnu *-ý v -ej* při postavení v koncovce v nom. ak. mužských zájmen s tvrdým adjektivním skloňováním jsme uplatnili ve tvaru nominativu *jakej*.

Uvedený tvar by v žádném případě u nikoho netolerovalo čtyřicet procent dotazovaných Opavanů, šedesát procent z Rožnovanů a dvacet procent odpovídajících Zlíňanů, kteří shodně upřednostňují spisovnou podobu *jaký*. Naproti tomu tvar běžně v mluvené řeči užívá necelých padesát čtyři procent respondentů z Brna, shodný počet dotazovaných z Prostějova, osmdesát procent respondentů z Litovle a všichni dotazovaní ze Zábřehu na Moravě a z Třebíče. Část zástupců Prostějova uvedla podobu *jaké*.

Shodnou variantu odpovědi, číslo jedna, však zvolilo rovněž necelých padesát čtyři procent dotazovaných, kteří nebývají s obyvateli z Čech vůbec v kontaktu.

Předložený tvar by v žádném případě netolerovalo u nikoho padesát pět procent respondentů nad šedesát let.

Změnu *-ý* v *-ej* v intersegmentu jsme promítli do tvaru genitivu *mladejch*.

Zkoumaný tvar by v žádném případě u nikoho netolerovalo padesát procent dotazovaných z Opavy v kontrastu deseti procent respondentů z Ostravy, dále osmdesát procent zástupců Rožnova pod Radhoštěm, ale „jen“ deset procent odpovídajících z Valašského Meziříčí a také dvacet procent respondentů ze Zlína. Zástupci slezské nářeční skupiny preferují tvar [mladych], respondenti z Rožnova, Valašského Meziříčí a Zlína pak spisovnou podobu *mladých*. Naopak sedmdesát procent respondentů ze Zábřehu na Moravě spolu s osmdesáti procenty respondentů z Třebíče uvedlo, že tvar ve spontánní mluvené řeči běžně užívá.

Tvar by v žádném případě u nikoho netolerovalo necelých padesát čtyři procent respondentů zastupujících nejstarší věkovou kategorii.

Oproti tomu tvar instrumentálu *lidma* se naopak ve spontánní mluvě Moravanů vžil, o čemž svědčí fakt, že jej běžně užívá třicet čtyři procent všech dotazovaných mužů a čtyřicet procent všech dotazovaných žen.

Výjimku tvoří čtyřicet procent respondentů z Rožnova pod Radhoštěm a deset procent odpovídajících z Ostravy, kteří by shodně uvedený tvar netolerovali v žádném případě u nikoho. Užili by spisovnou podobu *lidmi*.

Do tvaru nominativu *nevoholenej* jsme promítli protetické *v-* před vokálem *o* na švu morfémů společně se změnou *-ý* v *-ej* v koncovce.

Uvedený tvar by nikdy, ani ve spontánní mluvené řeči, nevyslovalo čtyřicet procent ze všech dotazovaných mužů a téměř třicet dva procent všech dotazovaných žen.

Výjimku tvoří část respondentů ze středomoravské nářeční skupiny. Bezmála čtyřicet sedm procent zástupců z Brna, šedesát procent ze Zábřehu na Moravě a také šedesát procent dotazovaných z Třebíče uvedlo, že tvar běžně ve spontánní mluvené řeči užívá. Naopak čtyřicet procent zástupců Prostějova spolu s dvaceti procenty respondentů z Litovle by daný tvar ve spontánní řeči nikdy nevyslovilo.

Tvar instrumentálu *pekařema*, jenž jsme zkoumali v následující modelové větě, s obecněčeským zakončením *-ema* občas ve spontánní mluvené řeči vysloví téměř čtyřicet tři procent všech respondentů mužského pohlaví, ale „pouze“ dvacet procent z dotazovaných žen.

S výrazným nesouhlasem se tvar setkal u zástupců Rožnova pod Radhoštěm, kteří by jej v osmdesáti procentech v žádném případě netolerovali u nikoho. Rožnované preferují spisovnou podobu *pekaři*. Oproti tomu čtyřicet procent dotazovaných z Brna spolu s osmdesáti procenty respondentů z Třebíče se shodným procentem zástupců Zábřehu na Moravě uvedlo, že předložený tvar běžně do své spontánní mluvené řeči zahrnuje.

Modelovou větu s uvedeným tvarem by však nevyslovilo necelých čtyřicet sedm procent respondentů ve věku do dvaceti let.

Následně jsme užili dvojnásobné úžení vokálu *é* ve tvarech lokálu *v tý velký krabici*.

Zkoumané tvary by u nikoho v žádném případě netolerovalo osmdesát procent respondentů z Rožnova pod Radhoštěm spolu se čtyřiceti procenty dotazovanými z Opavy, kteří totožně preferují spisovnou podobu *v té velké*. Naopak téměř čtyřicet sedm procent zástupců Brna, sedmdesát procent respondentů ze Zábřehu na Moravě spolu s osmdesáti procenty respondentů z Třebíče se s danými tvary ztotožňuje, běžně je ve své mluvené spontánní řeči užívá.

Zástupci nejstarší zkoumané věkové skupiny, nad šedesát let věku, uvedli v počtu čtyřiceti pěti procent, že by tvary nikdy nevyslovili.

Protetické *v-* jsme uplatnili ve variantě *vokna*. Dle předpokladů by jej u nikoho netolerovala polovina respondentů z Opavy, šedesát procent dotazovaných z Rožnova pod Radhoštěm; nikdy by jej nevyslovilo čtyřicet procent zástupců Ostravy, šedesát procent respondentů z Uherského Brodu a čtyřicet procent z Valašského Meziříčí. Respondenti z těchto obcí uvedli shodně užití spisovné podoby *okna*.

Odlišně se vyjádřili dotazovaní z Brna, z nichž zkoumanou variantu běžně ve spontánní mluvené řeči užívá téměř čtyřicet sedm procent, stejně jako sedmdesát procent zástupců Zábřehu na Moravě spolu s osmdesáti procenty dotazovaných z Třebíče.

Zkoumanou variantu ovšem běžně do své spontánní mluvy zahrnuje také čtyřicet procent z těch respondentů, kteří uvedli, že nepřichází vůbec do kontaktu s mluvčími z Čech.

Variantu by u nikoho netolerovalo čtyřicet procent zástupců nejstarší věkové kategorie, tedy nad šedesát let.

Do následující modelové věty jsme zařadili variantu *přived*, čili pro obecnou češtinu typické vynechávání koncového *-l* ve slovesných tvarech činného příčestí pro maskulinum, jejichž minulý kmen končí souhláskou.

Uvedenou variantu by u nikoho netolerovalo šedesát procent respondentů z Rožnova pod Radhoštěm a nikdy by ji nevyslovalo čtyřicet procent dotazovaných z Uherského Brodu. Zástupci uvedených dvou obcí preferují spisovnou podobu *přivedl*. Na opačné straně jsou respondenti ze Zábřehu na Moravě, z nichž sedmdesát procent danou variantu ve své běžné spontánní řeči užívá, stejně tak sedmdesát procent zástupců Třebíče.

Co se nejvyššího dosaženého stupně vzdělání týká, nejtolerantněji se k variantě postavili respondenti s vysokoškolským vzděláním. Čtyřicet procent z nich uvedlo, že by sice variantu neužili, zároveň by jim však nevadilo, kdyby ji vyslovil někdo jiný.

V poslední předkládané modelové větě jsme zkoumali úženi vokálu *é* ve tvaru genitivu *bez naší malý dcery*. Tvar by u nikoho netolerovalo čtyřicet procent respondentů z Opavy a taktéž osmdesát procent dotazovaných z Rožnova pod Radhoštěm. Nikdy by jej nevyslovalo šedesát procent zástupců Zlína a šedesát procent respondentů z Uherského Brodu, rovněž čtyřicet procent odpovídajících Ostravanů. Zástupci všech uvedených obcí preferují spisovný tvar *malé*.

Téměř čtyřicet procent zástupců Brna, sedmdesát procent dotazovaných ze Zábřehu na Moravě a osmdesát procent z Třebíče shodně zvolilo odpověď číslo jedna – s tvarem se ztotožňují, běžně jej ve spontánní mluvené řeči užívají.

Závěr

Tato bakalářská práce zkoumala přijatelnost obecněčeských rysů v běžně mluveném projevu moravských mluvčích. Z dotazníkového šetření vyplývá, že ve fonetickém plánu češtiny je u zástupců slezské nářeční skupiny akceptován pouze lokálový tvar *o klukách*, což přičítáme snaze o zjednodušení deklinačního paradigmatu, a elize koncovky ve tvaru třetí osoby singuláru minulého času pro mužský rod. Dochází zde k elizi souhlásky „l“, která je vyslovována obalovaně, neboť předcházející souhláskou je alveolární „d“ (*přivedl*), v důsledku čehož se snižuje rozdíl mezi bezprostředně následujícími souhláskami.

U zástupců východomoravské nářeční skupiny je jediným přijímaným lokál *o klukách*. Ve Valašském Meziříčí je zaznamenáno viditelně vyšší procento jeho užití oproti respondentům z Rožnova pod Radhoštěm. Tuto skutečnost si odůvodňujeme častějším kontaktem zástupců Valašského Meziříčí s mluvčími z Čech. Ve Zlíně lokál *o klukách* do běžné mluvy zařazuje podstatně více dotazovaných než v Uherském Brodě. Domníváme se, že existence formálně feminizované varianty *ogara* s lokálovým tvarem *o ogarách* napomáhá ukotvení lokálu *o klukách*.

Zkoumané rysy obecné češtiny jsou formálně shodné s některými rysy středomoravského nářečí. Jde o úžení *é* v *í* a dále o protetické *v*. Z tohoto důvodu se při interpretaci dat zaměříme na odmítané jevy.

V Litovli, v Prostějově i v Brně není preferována pozice *-ej* v základu slova. Předpokládáme, že v rodovém paradigmatu tvrdých adjektiv došlo ve srovnání spisovných a středomoravských tvarů vlivem historického vývoje k tomu, že mezi středomoravským rodovým paradigmatem a spisovným rodovým paradigmatem mohou vznikat nežádoucí interference nominativních tvarů singuláru u neuter a maskulin (*jaký jaké*). Odstranění interference napomohlo proniknutí obecněčeského tvaru *jakej* do nominativu singuláru maskulin. V ostatních pozicích nemá *-ej* žádnou rozlišující strukturní funkci. Tím pádem k pronikání *-ej* do těchto pozic nedochází. V Třebíči a v Zábřehu na Moravě, kde díky užšímu kontaktu s obecnou češtinou *-ej* proniká rychleji do všech pozic, ztrácí svou obecněčeskou příznakovost. Do výzkumu jsme tato západomoravská města přesto zařadili, abychom pokryli celé území Moravy.

Všichni zástupci středomoravské nářeční skupiny aktivně užívají lexém *pívo* s emfatickým dloužením, jehož uplatnění je příznačné pro neformální běžně mluvenou komunikaci. Aktivně užívaným je rovněž lokálový tvar *o klukách*, a to ze stejné příčiny, kterou jsme popsali výše.

Lexém *kanička* je hodnocen různě. Z dotazníkového šetření nelze posoudit, zda je jeho přijetí ovlivněno užíváním alternativního lexikálního moravismu *šňůrka*.

V morfologickém plánu přijímají Slezané tvar *bysme*. Lašské *bysmy* je vytlačováno celorepublikovým *bysme*, jehož silná pozice je způsobena tím, že chybí neutrální člen na škále od *bychom* k *bysme*. Dalšími přijímanými jsou tvary *lidma* a *pekařema*, což může být u typu *pekařema* způsobeno snahou o rozlišení nominativu a instrumentálu plurálu a u tvaru *lidma* analogií.

Stejně jako respondenti slezské nářeční skupiny hodnotili tvar *bysme* i zástupci východomoravské nářeční skupiny. Ve Zlíně, Uherském Brodě a Valašském Meziříčí jsou aktivně užívány tvary *lidma* a *pekařema*, a to ze stejných příčin jako u slezské nářeční skupiny. Zástupci Zlína aktivně užívají tvar *soudcema*, což může být způsobeno migrací obyvatel do průmyslového města. Výjimku tvoří respondenti z Rožnova pod Radhoštěm, kteří aktivně užívají pouze tvar *bysme*. Postoj k ostatním zkoumaným jevům z morfologické roviny je jednotný a jeho odlišnost od ostatních měst je dána nízkým počtem respondentů a faktem, že všichni pocházejí z jedné rodiny a tudíž mají společný úzus.

U středomoravské nářeční skupiny klademe důraz jen na ty rysy obecné češtiny, které nejsou formálně shodné se středomoravským nářečím. Zástupci Brna, Prostějova a Litovle odmítají *-ej* v kombinaci s obojetnou sykavkou. Respondenti z Prostějova tvoří instrumentál *soudcema* aglutinačně k nominativu s koncovkou *-a*, a tudíž nemohou souhlasit s přehlasovanou variantou. Přehláska se nerealizuje ani v koncovce připojené ke slovnímu základu zakončenému na měkkou souhlásku, což snižuje i přijetí tvaru *pekařema*. Nepřijímání tvaru *soudcema* může mít dvě vysvětlení. Respondenti mohou upřednostňovat spisovnou podobu *soudci*, anebo volí tvar *soudcama*. V Brně naopak tvar *pekařema* přijímán je. Provedená přehláska vadí méně než v předchozím případě, což může být dáno tvarem nominativu bez možnosti přehlásky, anebo sociolingvistickým hodnocením lexémů *soudce* a *pekař*. V Litovli je doložen tvar *soudcema* s provedenou přehláskou, jedná se o kulturní slovo, které může být vnímáno jako bližší ke spisovnosti, v aglutinačně utvořeném

instrumentálu je zároveň patrný tvar nominativu a míra přijetí tohoto lexému může být dána jeho vysokou frekvencí v korpusu, která je desetkrát vyšší než u tvaru *pekařema*. Tvar *pekařema* má nižší frekvenci i kulturní status, což může ovlivnit výsledky dotazníkového šetření. K přijímaným jevům patří tvar *bysme* a instrumentál typu *lidma*. Dalším přijímaným jevem je syntagma *hluchý lidi*, což přikládáme snaze o zjednodušení paradigmatu, kdy odstraněním alternace dochází ke splynutí nominativu a akuzativu plurálu. Zástupci Třebíče a Zábřehu na Moravě zařazují do své běžně mluvené komunikace všechny z předkládaných morfologických rysů. Domníváme se, že důvodem tohoto stavu může být geografická poloha měst.

Dále shrneme postoje respondentů ze zkoumaných obcí k typickým obecněčeským rysům nezávisle na jejich příslušnosti k jednotlivým jazykovým plánům.

Pokud je přijímáno úžení *-é* v *-í*, je přijímáno lépe v koncovkách a intersegmentech než v kořeni slova. U nedodržování kongruence u neuter se shodou typickou pro vyjadřování ženského rodu byly zaznamenány jen nepatrné rozdíly vysvětlitelné tím, že kulturní slovo *centrum* má pro některé respondenty vyšší prestiž. U protetického *v-* nebyly zjištěny rozdíly v přijetí, plnovýznamovost nebo funkčnost zkoumaného lexému nehraje roli. Při vyhodnocování změny *-ý* v *-ej* nebyly zaznamenány rozdíly v přijetí v závislosti na pozici v předponě či v kořeni slova. Kombinace sykavky, která je považována za historicky ztvrdlou s *-ej*, nebyla ve všech zkoumaných slovech přijata jednotně. V Brně, v Prostějově a v Litovli byl lexém *vozejk* přijat častěji než lexémy *sejtko* a *k cizejm* (lidem). Tento fakt si vysvětlujeme tím, že se v uvedených obcích běžně užívá varianty *vozek*, z níž zkoumaná varianta *vozejk* vznikla. Změna *-ý* v *-ej* v koncovce v nom./ak. mužských tvrdých adjektiv (*červenej* svetr) byla v Brně, Prostějově a v Litovli přijata lépe než v koncovce nom. sg. mužských tvrdých adjektiv (*nevoholenej*). Rozdíl mezi posuzovanými tvary může být způsoben přítomností dvou obecněčeských rysů v druhém z nich. U intersegmentu genitivního tvaru *mladejch* byla zaznamenána nižší míra přijetí oproti syntagmatu *červenej* svetr, což si vysvětlujeme odlišnou pozicí a funkčním zatížením koncovek. Tvar instrumentálu s obecněčeským zakončením *-(e)ma* byl přijat podstatně lépe u lexému *lidma* než ve tvarech *soudcema* a *pekařema*, což může být dáno kulturností lexému *soudce*. Tvar

lidma se spisovnému *lidmi* přibližuje podstatně více než tvar *pekařema* spisovnému *pekaři*, z čehož plyne vyšší míra přijetí prvního zmiňovaného tvaru. Aglutinační koncovka *-ma* se vyznačuje progresivitou – viz moravské *lidima*. Společná obecněčeská koncovka pro adjektiva v pl. všech rodů byla v Brně, Prostějově a v Litovli přijata o poznání lépe v syntagmatu *hluchý lidi* než ve spojení *venkovský kluci*. Domníváme se, že adjektivum odvozené od substantiva je vnímáno jinak než původní neodvozená adjektiva.

Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že vliv pohlaví nemá na posuzování přijatelnosti zkoumaných rysů významný vliv. Hodnocení mužů a žen se lišila jen minimálně.

Míru přijatelnosti jednotlivých rysů o poznání více ovlivňoval věk respondentů. Zkoumané prvky byly nejvíce odmítány respondenty z nejstarší věkové kategorie, tedy staršími šedesáti let. Starší lidé se jen obtížně vzdávají svého místního dialektu. Nejvyšší míru tolerance ke zkoumaným rysům dle očekávání projeví mladí lidé ve věku do dvaceti let.

Značnou míru tolerance k předloženým rysům vyjádřili také respondenti, kteří dosáhli vysokoškolského vzdělání. Tuto skutečnost si zdůvodňujeme kontaktem se studenty z Čech po dobu jejich vysokoškolských studií.

Na základě výsledků dotazníkového šetření potvrzujeme platnost výroku O. Uličného, že se obecná čeština nešíří na východ Moravy, kde je stále považována za nepatřičnou, neprestižní, cizí. Rovněž nedochází k jejímu šíření na území lašských nářečí. V hanáckých dialektech, a to konkrétně v Brně, ovšem dochází k šíření typu *bez naší malý dcery, v tý velký krabici*. Tímto poupravujeme tvrzení O. Uličného, podle kterého se zmiňovaný typ šíří v hanáckých dialektech minimálně. Dále potvrzujeme ve shodě s O. Uličným, že typy *venkovský kluci, on přived Petra*, jsou v hanáckých dialektech cizí.

Vyvrácíme tvrzení J. Skuliny, podle kterého v Brně užívají změnu *-ý v -ej* vesměs příslušníci mladší generace. Dle našeho výzkumu je změna *-ý v -ej* v Brně užívána stejnou měrou nezávisle na věku respondentů.

Moravskými mluvčími jsou z obecné češtiny přejímány ty tvary, jejichž spisovná podoba se stává archaickou. Proto i na Moravě tvar *bysme* vytlačil

spisovnou podobu *bychom*. Dále Moravané přejímají obecnou češtinu v těch případech, které vedou ke snaze o zjednodušení paradigmatu (*o klukách*).

Obecná čeština je vnitřně variantní a v různých oblastech svého výskytu má regionálně příznakové varianty, což dokazuje existenci obecné češtiny prvního typu jakožto českého regionálního dialektu v užším smyslu. Naproti tomu obecná čeština druhého typu, čili ta, která je chápána jako celonárodní substandard, není jednotná natolik, aby mohla být prosazena.

Anotace bakalářské diplomové práce

Jméno a příjmení autora:	Irina Lichnovská
Katedra:	bohemistiky
Fakulta:	filozofická
Název bakalářské práce:	Postoje Moravanů k obecné češtině
Anglický název:	Moravians' Attitudes to Common Czech
Vedoucí diplomové práce:	PhDr. Ondřej Bláha, Ph.D.
Počet znaků:	89 569
Počet příloh:	23
Počet titulů použité literatury:	31

Klíčová slova: mluvený jazyk, spisovná čeština, obecná čeština, šíření obecněčeských prvků na Moravu, základní charakteristické prvky obecné češtiny, interdialekt, nářečí

Charakteristika diplomové práce:

Práce si klade za cíl posoudit živost a přijatelnost základních rysů obecněčeské fonetiky, fonologie a morfologie v běžně mluveném projevu mluvčích ze všech nářečních oblastí Moravy. Teoretická část porovnává jednotlivá pojetí obecné češtiny. Na základě porovnání argumentace jednotlivých autorů hledá odpověď na otázku, do jaké míry lze obecnou češtinu považovat za celonárodní interdialekt. Jádrem praktické části byl dotazník předložený sto deseti respondentům, jehož předmětem byl výzkum živosti fonetických a morfologických rysů obecné češtiny v běžně mluvené komunikaci na Moravě.

The main aim of the thesis is to judge the activity and acceptability of basic features of Common Czech phonetics, phonology and morphology in current spontaneous speech of speakers from all dialectal regions of Moravia. The theoretical part compares individual conceptions of Common Czech with respect to the argumentation used to judge the possibility to consider Common Czech a nation-wide interdialect. The goal of the theoretical part is to state to what extent it is possible to support the concept of Common Czech as nation-wide interdialect. The

fundamental point of the practical part was a questionnaire submitted to one hundred and ten respondents, the subject of which was to provide the data regarding the activity and acceptability of phonetic and morphological features of Common Czech in currently spoken communication in Moravia.

Resumé

The main aim of the thesis is to judge the activity and acceptability of basic features of Common Czech phonetics, phonology and morphology in current spontaneous speech of speakers from all dialectal regions of Moravia. Except of the activity of Common Czech characteristics, their acceptability in communication situations using language means typical of currently spoken Czech is as well under consideration.

We suppose that the acceptability will be different for individual surveyed features with respect to the combination of dialectic and sociolinguistic factors. Thanks to the presence of sociolinguistic factors the acceptability measure of surveyed Common Czech features serves as an indicator of attitudes which respondents have towards Common Czech.

The thesis consists of two parts - theoretical and practical. The theoretical part compares individual conceptions of Common Czech with respect to the argumentation used to judge the possibility to consider Common Czech a nation-wide interdialect. The goal of the theoretical part is to state to what extent it is possible to support the concept of Common Czech as nation-wide interdialect.

The fundamental point of the practical part was a questionnaire submitted to one hundred and ten respondents which was designed to provide the data regarding the activity and acceptability of phonetic and morphological features of Common Czech in currently spoken communication in Moravia.

We endeavored to obtain respondents from all parts of Moravia so that each of its dialectal regions would be as equally represented as possible. We differentiate the Silesian dialectal group, the dialectal group of Central Moravia and the group of East Moravian dialects. Representatives of the Silesian dialectical group are represented by ten respondents from Ostrava and ten respondents from Opava, Central Moravian dialectical group is represented by fifteen speakers from Brno, ten speakers from Litovel, fifteen respondents from Prostějov, ten from Zábřeh na Moravě and ten respondents from Třebíč. The dialects of Eastern Moravia are represented by respondents from Wallachia – ten inhabitants of Valašské Meziříčí and five inhabitants of Rožnov pod Radhoštěm; Moravian Slovakia is represented by five speakers from– Uherský Brod and ten speakers from Zlín.

The questionnaire consisted of thirty short model sentences containing at least one Common Czech feature each. The task for our respondents was to evaluate each model sentence by a digit from one to five. The digits reflected both frequency of spontaneous usage of the feature in question and its acceptability according to a spectrum given in advance.

The results of the questionnaire survey show that gender does not influence the attitude to the acceptability of Common Czech features in question. The evaluations provided by men and women differed minimally.

The measure of acceptability of individual features was far more influenced by respondents' age. The evaluated items were mostly refused by elder respondents i.e. by the speakers above sixty years of age. Elderly people tend not to give up their local dialect. According to our expectations, young people up to twenty years of age showed maximum tolerance to the presented features.

Respondents with university education also expressed considerable degree of tolerance towards the examined features. This fact can be explained by the respondents' contact with the students from Bohemia that could have taken place during their university studies.

With regard to the results of the questionnaire survey Uličný's statement that Common Czech was not spreading any more toward the East of Moravia has been confirmed. In this region Common Czech has been considered incorrect, non-prestigious and foreign so far.

Common Czech does not spread to the territory of Silesian dialects.

Seznam literatury

Balhar, J. et al.: *Český jazykový atlas 4*. Academia, Praha, 2002.

Balhar, J. et al.: *Český jazykový atlas 5*. Academia, Praha, 2005.

Bednaříková, B.: *Slovo a jeho konverze*. Univerzita Palackého, Olomouc 2009.

Bělič, J.: *Nástin české dialektologie*. SPN, Praha, 1972.

Bláha, O.: *Funkční stratifikace češtiny*. Univerzita Palackého, Olomouc 2009.

Cvrček, V. et al.: *Mluvnice současné češtiny 1. Jak se píše a jak se mluví*. Karolinum, Praha, 2010.

Čechová, M. et al.: *Čeština – řeč a jazyk*. ISV, Praha, 1996.

Čermák, F.: Obecná čeština: je součástí české diglosie? *Jazykovědné aktuality*, 34, 1997, s. 34–43.

Čermák, F.: Obecná a spisovná čeština: Poměr, funkce a metodologie. In: Šrámek, R. (eds.): *Spisovnost a nespisovnost dnes*. Masarykova univerzita, Brno 1996, s. 14–18.

Čižmárová, L.: Mluvená čeština na Moravě. *Naše řeč*, 81, 1998, s. 206–210.

Daneš, F. et al.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Academia, Praha, 1997.

Daneš, F.: Perspektivy češtiny. In: *K diferenciaci současného mluveného jazyka*. Filozofická fakulta Ostravské univerzity, Ostrava 1995, s. 5–11.

- Davidová, D. et al.: *Mluvená čeština na Moravě*. Tilia, Šenov u Ostravy, 1997.
- Hála, B.: *Výslovnost spisovné češtiny: její zásady a pravidla*. Nakladatelství Československé akademie věd, Praha, 1955.
- Havránek, B.: *Studie o spisovném jazyce*. ČSAV, Praha, 1963.
- Havránek, B. – Jedlička, A.: *Česká mluvnice*. SPN, Praha, 1986.
- Hronek, J.: *Obecná čeština*. Univerzita Karlova, Praha 1972.
- Choupek, J.: *Dichotomie spisovnosti a nespisovnosti*. Univerzita J. E. Purkyně, Brno 1986.
- Karlík, P. et al.: *Encyklopedický slovník češtiny*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2002.
- Krčmová, M.: *Běžně mluvený jazyk v Brně*. Univerzita J. E. Purkyně, Brno 1981.
- Krčmová, M.: Termín obecná čeština a různost jeho chápání. In: Karlík, P. – Hladká, Z. (eds.): *Čeština – univerzália a specifika 2*. Masarykova univerzita, Brno 2000, s. 63–67.
- Lamprecht, A.: *České nářeční texty*. SPN, Praha, 1976.
- Mejstřík, V. et al.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Academia, Praha, 2003.
- Palková, Z.: *Fonetika a fonologie češtiny*. Univerzita Karlova, Praha 1994.
- Petr, J. et al.: *Mluvnice češtiny 2, Tvarosloví*. Academia, Praha, 1986.
- Romportl, S.: Spisovnost – reflexe jazykové speciei. In: Šrámek, R. (eds.): *Spisovnost a nespisovnost dnes*. Masarykova univerzita, Brno 1996, s. 75–78.

Sgall, P.– Hronek, J.: *Čeština bez příkras*. H&H, Praha, 1992.

Skulina, J.: O šíření nářečních znaků obecně českých na hanácké území. *Slovo a slovesnost*, 24, 1963, s. 186–194.

Šaur, V.: K městské mluvě v Opavě. In: *K diferenciaci současného mluveného jazyka*. Filozofická fakulta Ostravské univerzity, Ostrava 1995, s. 72–78.

Uličný, O.: Čeština devadesátých let dvacátého století. In: Šrámek, R. (eds.): *Spisovnost a nespisovnost dnes*. Masarykova univerzita, Brno 1996, s. 59–63.

Uličný, O.: K teorii mluveného jazyka. In: *K diferenciaci současného mluveného jazyka*. Filozofická fakulta Ostravské univerzity, Ostrava 1995, s. 19–25.

Český národní korpus – SYN2010. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2010. Dostupný z WWW: <<http://www.korpus.cz>>.

Český národní korpus – PMK. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2001. Dostupný z WWW: <<http://www.korpus.cz>>.

Přílohy

Seznam příloh

- Příloha č. 1 Výsledky podle pohlaví: muži
- Příloha č. 2 Výsledky podle pohlaví: ženy
- Příloha č. 3 Výsledky podle věku: do 20 let
- Příloha č. 4 Výsledky podle věku: 21–40 let
- Příloha č. 5 Výsledky podle věku: 41–60 let
- Příloha č. 6 Výsledky podle věku: nad 60 let
- Příloha č. 7 Výsledky podle vzdělání: základní
- Příloha č. 8 Výsledky podle vzdělání: středoškolské + vyšší odborné
- Příloha č. 9 Výsledky podle vzdělání: vysokoškolské
- Příloha č. 10 Výsledky podle kontaktu s mluvčími z Čech: vůbec
- Příloha č. 11 Výsledky podle kontaktu s mluvčími z Čech: zřídka
- Příloha č. 12 Výsledky podle kontaktu s mluvčími z Čech: často
- Příloha č. 13 Výsledky podle města: Ostrava (slezská nářeční skupina)
- Příloha č. 14 Výsledky podle města: Opava (slezská nářeční skupina)
- Příloha č. 15 Výsledky podle města: Rožnov pod Radh. (východomoravská nářeční skupina – Valašsko)
- Příloha č. 16 Výsledky podle města: Valašské Meziříčí (východomoravská nářeční skupina – Valašsko)
- Příloha č. 17 Výsledky podle města: Zlín (východomoravská nář. sk. – Slovácko)
- Příloha č. 18 Výsledky podle města: Uherský Brod (východom. nář. sk. – Slovácko)
- Příloha č. 19 Výsledky podle města: Brno (středomoravská nářeční skupina)
- Příloha č. 20 Výsledky podle města: Prostějov (středomoravská nářeční skupina)
- Příloha č. 21 Výsledky podle města: Litovel (středomoravská nářeční skupina)
- Příloha č. 22 Výsledky podle města: Zábřeh na M. (středomoravská nářeční skupina)
- Příloha č. 23 Výsledky podle města: Třebíč (středomoravská nářeční skupina)

Odpovědi v % dle pohlaví – muži

(50 respondentů)

Příloha č. 1

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	22	22	20	18	18
Centra byly přelidněny	18	18	22	28	14
Přezrálý rajčata shnily	8	18	22	30	22
von	14	14	22	38	12
Umej si ruce	8	18	14	38	22
dejchat	8	18	14	38	22
pívo	14	22	26	22	16
vejlet + mejdlo	6	8	10	42	34
sejtko	8	4	8	38	42
k cizejm lidem	4	8	8	42	38
červenej svetr	28	18	22	14	18
meje	14	14	22	38	12
soudcema	18	38	22	8	14
hluchý lidi	4	26	22	38	10
o klukách	20	38	22	18	2
venkovský kluci	14	16	20	34	16
bysme	50	30	10	8	2
kreje	8	18	14	38	22
mlejna + vozejk	8	10	18	30	34
kanička	10	16	32	22	20
novýho mladýho	22	22	20	18	18
jakej	18	26	14	28	14
mladejch	14	14	18	34	20
lidma	34	34	20	6	6
nevoholenej	2	22	12	40	24
pekařema	20	42	8	22	8
v tý velký krabici	10	18	26	34	12
vokna	14	14	22	38	12
Pavel přived Petra	20	22	40	8	10
bez naší malý dcery	12	16	26	34	12

Odpovědi v % dle pohlaví – ženy

(60 respondentek)

Příloha č. 2

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	28,33	26,67	16,67	13,33	15
Centra byly přelidněny	5	18,33	26,67	30	20
Přezrálý rajčata shnily	8,33	16,67	25	30	20
von	20	6,67	38,33	23,33	11,67
Umej si ruce	5	6,67	21,67	33,33	33,33
dejchat	5	6,67	21,67	33,33	33,33
pívo	5	15	41,67	28,33	10
vejlet + mejdlo	5	5	15	33,33	41,67
sejtko	5	5	15	40	35
k cizejm lidem	1,67	3,33	21,67	43,33	30
červenej svetr	21,67	23,33	25	20	10
meje	8,33	13,33	36,67	31,67	10
soudcema	11,67	18,33	30	20	20
hluchý lidi	8,33	25	30	25	11,67
o klukách	30	36,67	18,33	10	5
venkovský kluci	6,67	13,33	38,33	26,67	15
bysme	50	20	15	10	5
kreje	10	3,33	36,67	40	10
mlejna + vozejk	3,33	10	26,67	30	30
kanička	11,67	11,67	23,33	33,33	20
novýho mladýho	15	31,67	23,33	15	15
jakej	25	20	23,33	16,67	15
mladejch	5	18,33	30	26,67	20
lidma	40	20	30	5	5
nevoholenej	13,33	5	31,67	31,67	18,33
pekařema	20	30	25	20	5
v tý velký krabici	18,33	10	31,67	25	15
vokna	15	3,33	36,67	25	20
Pavel přived Petra	21,67	13,33	25	25	15
bez naší malý dcery	18,33	10	31,67	25	15

Odpovědi v % dle věku – do 20 let

(15 respondentů)

Příloha č. 3

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	26,67	13,33	33,33	13,33	13,33
Centra byly přelidněny	13,33	20	46,67	20	0
Přezrálý rajčata shnily	26,67	0	33,33	26,67	13,33
von	26,67	0	33,33	26,67	13,33
Umej si ruce	0	13,33	20	46,67	20
dejchat	0	13,33	20	20	46,67
pívo	20	0	26,67	26,67	26,67
vejlet + mejdlo	0	0	0	66,67	33,33
sejtko	0	0	0	66,67	33,33
k cizejm lidem	0	13,33	20	20	46,67
červenej svetr	26,67	26,67	20	26,67	0
meje	0	0	33,33	40	26,67
soudcema	46,67	0	20	13,33	20
hluchý lidi	26,67	0	40	13,33	0
o klukách	33,33	26,67	40	0	0
venkovský kluci	0	0	66,67	33,33	0
bysme	40	33,33	26,67	0	0
kreje	0	0	40	33,33	26,67
mlejna + vozejk	0	0	40	26,67	33,33
kanička	20	46,67	0	13,33	20
novýho mladýho	20	20	46,67	0	13,33
jakej	20	26,67	6,67	46,67	0
mladejch	0	6,67	46,67	26,67	20
lidma	40	26,67	33,33	0	0
nevoholenej	0	20	20	46,67	13,33
pekařema	20	13,33	20	46,67	0
v tý velký krabici	26,67	0	40	33,33	0
vokna	26,67	0	33,33	26,67	13,33
Pavel přived Petra	26,67	26,67	13,33	33,33	0
bez naší malý dcery	26,67	0	40	33,33	0

Odpovědi v % dle věku – 21 až 40 let

(45 respondentů)

Příloha č. 4

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	31,11	40	13,33	8,89	6,67
Centra byly přelidněny	6,67	13,33	31,11	40	8,89
Přezrálý rajčata shnily	13,33	26,67	20	24,44	15,56
von	20	8,89	26,67	33,33	11,11
Umej si ruce	6,67	8,89	13,33	40	31,11
dejchat	8,89	6,67	13,33	40	31,11
pívo	8,89	20	33,33	26,67	11,11
vejlet + mejdlo	8,89	11,11	20	22,22	37,78
sejtko	4,44	13,33	15,56	26,67	40
k cizejm lidem	6,67	8,89	13,33	40	31,11
červenej svetr	22,22	20	26,67	17,78	13,33
meje	6,67	20	24,44	35,56	13,33
soudcema	8,89	37,78	22,22	20	11,11
hluchý lidi	6,67	35,56	20	24,44	13,33
o klukách	40	20	20	15,56	4,44
venkovský kluci	8,89	20	22,22	37,78	11,11
bysme	60	20	11,11	8,89	0
kreje	20	8,89	20	40	11,11
mlejna + vozejk	6,67	8,89	13,33	40	31,11
kanička	8,89	20	31,11	26,67	13,33
novýho mladýho	20	31,11	13,33	26,67	8,89
jakej	28,89	20	22,22	17,78	11,11
mladejch	8,89	20	26,67	31,11	13,33
lidma	48,89	33,33	11,11	6,67	0
nevoholenej	20	8,89	26,67	31,11	13,33
pekařema	28,89	20	13,33	26,67	11,11
v tý velký krabici	20	13,33	26,67	28,89	11,11
vokna	20	8,89	26,67	33,33	11,11
Pavel přived Petra	20	40	15,56	20	4,44
bez naší malý dcery	20	11,11	20	33,33	15,56

Odpovědi v % dle věku – 41 až 60 let

(30 respondentů)

Příloha č. 5

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	33,33	36,67	13,33	6,67	10
Centra byly přelidněny	6,67	20	30	23,33	20
Přezrálý rajčata shnily	10	10	43,33	16,67	20
von	10	6,67	33,33	30	20
Umej si ruce	10	10	13,33	26,67	40
dejchat	10	10	13,33	40	26,67
pívo	10	10	50	20	10
vejlet + mejdlo	3,33	6,67	10	40	40
sejtko	3,33	6,67	10	30	50
k cizejm lidem	6,67	10	23,33	40	20
červenej svetr	16,67	26,67	20	23,33	13,33
meje	10	3,33	46,67	30	10
soudcema	3,33	16,67	26,67	33,33	20
hluchý lidi	13,33	20	30	26,67	10
o klukách	23,33	50	3,33	16,67	6,67
venkovský kluci	6,67	20	40	13,33	20
bysme	36,67	33,33	20	6,67	3,33
kreje	6,67	13,33	46,67	20	13,33
mlejna + vozejk	10	10	20	30	30
kanička	16,67	3,33	20	36,67	23,33
novýho mladýho	13,33	30	36,67	10	10
jakej	20	30	10	20	20
mladejch	10	16,67	23,33	36,67	13,33
lidma	30	23,33	26,67	10	10
nevoholenej	10	10	26,67	33,33	20
pekařema	10	30	30	13,33	16,67
v tý velký krabici	20	20	40	6,67	13,33
vokna	10	6,67	33,33	30	20
Pavel přived Petra	10	26,67	43,33	10	10
bez naší malý dcery	20	20	40	6,67	13,33

Odpovědi v % dle věku – nad 60 let

(20 respondentů)

Příloha č. 6

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	25	25	20	20	10
Centra byly přelidněny	0	5	15	15	65
Přezrálý rajčata shnily	0	5	15	15	65
von	5	0	35	20	40
Umej si ruce	0	0	20	25	55
dejchat	0	0	0	35	65
pívo	15	15	25	30	15
vejlet + mejdlo	0	0	0	35	65
sejtko	0	0	20	25	55
k cizejm lidem	0	0	0	35	65
červenej svetr	5	20	30	0	45
meje	0	0	25	20	55
soudcema	0	20	45	25	10
hluchý lidi	0	5	20	40	35
o klukách	0	55	25	20	0
venkovský kluci	0	0	65	0	35
bysme	5	35	0	45	15
kreje	0	0	25	55	20
mlejna + vozejk	0	0	20	25	55
kanička	0	0	65	0	35
novýho mladýho	0	20	20	15	45
jakej	0	20	25	0	55
mladejch	0	20	25	0	55
lidma	20	25	55	0	0
nevoholenej	0	0	20	25	55
pekařema	0	45	20	15	20
v tý velký krabici	0	20	25	45	10
vokna	5	0	35	20	40
Pavel přived Petra	5	30	45	0	20
bez naší malý dcery	0	20	25	45	10

Odpovědi v % dle vzdělání – základní

(15 respondentů)

Příloha č. 7

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	26,67	13,33	33,33	13,33	13,33
Centra byly přelidněny	13,33	20	46,67	20	0
Přezrálý rajčata shnily	26,67	0	33,33	26,67	13,33
von	26,67	0	33,33	26,67	13,33
Umej si ruce	0	13,33	20	46,67	20
dejchat	0	13,33	20	20	46,67
pívo	20	0	26,67	26,67	26,67
vejlet + mejdlo	0	0	0	66,67	33,33
sejtko	0	0	0	66,67	33,33
k cizejm lidem	0	13,33	20	20	46,67
červenej svetr	26,67	26,67	20	26,67	0
meje	0	0	33,33	40	26,67
soudcema	46,67	0	20	13,33	20
hluchý lidi	26,67	0	40	33,33	0
o klukách	33,33	26,67	40	0	0
venkovský kluci	0	0	66,67	33,33	0
bysme	40	33,33	26,67	0	0
kreje	0	0	40	33,33	26,67
mlejna + vozejk	0	0	40	26,67	33,33
kanička	20	46,67	0	13,33	20
novýho mladýho	20	20	46,67	0	13,33
jakej	20	26,67	6,67	46,67	0
mladejch	0	6,67	46,67	26,67	20
lidma	40	26,67	33,33	0	0
nevoholenej	0	20	20	46,67	13,33
pekařema	20	13,33	20	46,67	0
v tý velký krabici	26,67	0	40	33,33	0
vokna	26,67	0	33,33	26,67	13,33
Pavel přived Petra	26,67	26,67	13,33	33,33	0
bez naší malý dcery	26,67	0	40	33,33	0

Odpovědi v % dle vzdělání – středoškolské + vyšší odborné

(50 respondentů)

Příloha č. 8

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	22	18	20	16	24
Centra byly přelidněny	16	20	10	38	16
Přezrálý rajčata shnily	18	22	20	22	18
von	18	26	14	28	14
Umej si ruce	8	14	18	38	22
dejchat	6	4	22	24	44
pívo	8	18	38	22	14
vejlet + mejdlo	6	8	14	30	42
sejtko	4	6	22	22	46
k cizejm lidem	4	6	22	22	46
červenej svetr	22	14	16	26	22
meje	8	14	18	38	22
soudcema	8	18	22	20	32
hluchý lidi	14	26	22	16	22
o klukách	20	50	12	12	6
venkovský kluci	14	18	38	8	22
bysme	48	32	8	8	4
kreje	8	18	14	38	22
mlejna + vozejk	4	12	12	32	40
kanička	14	12	22	32	20
novýho mladýho	18	26	14	14	28
jakej	22	18	20	18	22
mladejch	8	20	22	18	32
lidma	22	26	38	8	6
nevoholenej	18	18	20	22	22
pekařema	20	34	18	14	14
v tý velký krabici	18	20	18	22	22
vokna	18	26	16	26	14
Pavel přived Petra	18	26	28	14	14
bez naší malý dcery	18	18	20	22	22

Odpovědi v % dle vzdělání – vysokoškolské

(45 respondentů)

Příloha č. 9

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	31,11	20	20	20	8,89
Centra byly přelidněny	4,44	8,89	35,56	40	11,11
Přezrálý rajčata shnily	8,89	20	22,22	37,78	11,11
von	8,89	11,11	40	31,11	8,89
Umej si ruce	8,89	20	22,22	37,78	11,11
dejchat	4,44	4,44	35,56	40	15,56
pívo	8,89	20	35,56	24,44	11,11
vejlet + mejdlo	8,89	0	31,11	40	20
sejtko	8,89	0	31,11	40	20
k cizejm lidem	8,89	0	20	40	31,11
červenej svetr	22,22	20	37,78	11,11	8,89
meje	4,44	4,44	40	35,56	15,56
soudcema	15,56	20	20	24,44	20
hluchý lidi	4,44	20	26,67	35,56	13,33
o klukách	33,33	40	11,11	8,89	6,67
venkovský kluci	8,89	20	37,78	22,22	11,11
bysme	51,11	35,56	4,44	8,89	0
kreje	6,67	13,33	31,11	40	8,89
mlejna + vozejk	8,89	11,11	20	44,44	15,56
kanička	8,89	11,11	42,22	20	17,78
novýho mladýho	17,78	28,89	22,22	20	11,11
jakej	17,78	28,89	22,22	20	11,11
mladejch	8,89	20	20	40	11,11
lidma	48,89	20	15,56	11,11	4,44
nevoholenej	20	11,11	22,22	37,78	8,89
pekařema	20	20	40	20	0
v tý velký krabici	20	17,78	22,22	28,89	11,11
vokna	8,89	11,11	40	31,11	8,89
Pavel přived Petra	20	6,67	40	20	13,33
bez naší malý dcery	17,78	20	22,22	28,89	11,11

Odpovědi v % dle kontaktu s mluvčími z Čech – vůbec

(15 respondentů)

Příloha č. 10

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	13,33	6,67	13,33	26,67	40
Centra byly přelidněny	6,67	20	26,67	26,67	20
Přezrálý rajčata shnila	26,67	20	26,67	6,67	20
von	40	13,33	6,67	13,33	26,67
Umej si ruce	6,67	13,33	20	33,33	26,67
dejchat	6,67	13,33	13,33	40	26,67
pívo	20	20	20	20	20
vejlet + mejdlo	0	20	0	46,67	33,33
sejtko	0	33,33	0	20	46,67
k cizejm lidem	0	33,33	0	20	46,67
červenej svetr	46,67	20	0	0	33,33
meje	20	26,67	6,67	20	26,67
soudcema	13,33	6,67	26,67	13,33	40
hluchý lidi	20	26,67	20	26,67	6,67
o klukách	20	46,67	33,33	0	0
venkovský kluci	13,33	13,33	40	26,67	6,67
bysme	60	13,33	26,67	0	0
kreje	13,33	20	26,67	33,33	6,67
mlejna + vozejk	13,33	26,67	20	0	40
kanička	20	13,33	26,67	6,67	13,33
novýho mladýho	46,67	20	0	0	33,33
jakej	53,33	13,33	0	0	33,33
mladejch	26,67	6,67	20	20	26,67
lidma	33,33	13,33	53,33	0	0
nevoholenej	20	13,33	26,67	6,67	33,33
pekařema	26,67	6,67	13,33	40	13,33
v tý velký krabici	26,67	13,33	20	33,33	6,67
vokna	40	6,67	13,33	26,67	13,33
Pavel přived Petra	40	13,33	26,67	13,33	6,67
bez naší malý dcery	26,67	13,33	20	33,33	6,67

Odpovědi v % dle kontaktu s mluvčími z Čech – zřídka

(50 respondentů)

Příloha č. 11

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	30	6	6	30	28
Centra byly přelidněny	4	14	26	28	28
Přezrálý rajčata shnily	4	14	28	24	30
von	6	8	30	34	22
Umej si ruce	4	4	12	40	40
dejchat	4	4	12	40	40
pívo	8	18	36	22	16
vejlet + mejdlo	0	6	10	42	42
sejtko	0	4	14	36	46
k cizejm lidem	0	4	14	36	46
červenej svetr	10	22	24	26	18
meje	4	4	30	34	28
soudcema	6	18	36	22	18
hluchý lidi	4	26	28	30	12
o klukách	20	40	20	18	2
venkovský kluci	6	16	30	24	24
bysme	42	34	10	10	4
kreje	6	4	24	42	24
mlejna + vozejk	0	4	20	36	40
kanička	14	8	36	22	20
novýho mladýho	10	26	24	16	24
jakej	12	26	18	22	22
mladejch	4	12	28	30	26
lidma	26	34	26	8	6
nevoholenej	4	10	26	32	28
pekařema	18	26	26	20	10
v tý velký krabici	10	14	24	26	26
vokna	6	6	30	38	20
Pavel přived Petra	18	32	30	16	4
bez naší malý dcery	8	14	26	26	26

Odpovědi v % dle kontaktu s mluvčími z Čech – často

(45 respondentů)

Příloha č. 12

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	40	20	17,78	11,11	11,11
Centra byly přelidněny	13,33	20	26,67	28,89	11,11
Přezrálý rajčata shnila	13,33	26,67	20	33,33	6,67
von	20	15,56	33,33	20	11,11
Umej si ruce	11,11	0	20	48,89	20
dejchat	11,11	0	20	48,89	20
pívo	13,33	20	35,56	24,44	6,67
vejlet + mejdlo	11,11	8,89	26,67	33,33	20
sejtko	8,89	11,11	20	40	20
k cizejm lidem	8,89	11,11	20	40	20
červenej svetr	28,89	11,11	35,56	20	4,44
meje	11,11	8,89	40	28,89	11,11
soudcema	17,78	37,78	22,22	22,22	0
hluchý lidi	13,33	26,67	20	35,56	4,44
o klukách	40	28,89	15,56	11,11	4,44
venkovský kluci	20	8,89	33,33	31,11	6,67
bysme	60	20	8,89	11,11	0
kreje	8,89	20	33,33	26,67	11,11
mlejna + vozejk	4,44	15,56	20	44,44	15,56
kanička	13,33	20	35,56	26,67	4,44
novýho mladýho	24,44	20	35,56	15,56	4,44
jakej	28,89	11,11	35,56	20	4,44
mladejch	13,33	20	26,67	35,56	4,44
lidma	51,11	40	8,89	0	0
nevoholenej	15,56	20	20	40	4,44
pekařema	24,44	35,56	15,56	20	4,44
v tý velký krabici	28,89	13,33	31,11	20	6,67
vokna	20	15,56	33,33	20	11,11
Pavel přived Petra	20	28,89	31,11	13,33	6,67
bez naší malý dcery	26,67	13,33	35,56	20	4,44

Odpovědi v % dle města – Ostrava

(10 respondentů)

Příloha č. 13

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	20	10	20	30	20
Centra byly přelidněny	10	10	30	30	20
Přezrálý rajčata shnily	0	20	40	30	10
von	0	10	40	30	20
Umej si ruce	0	10	40	20	30
dejchat	0	10	30	40	20
pívo	0	20	50	20	10
vejlet + mejdlo	0	10	20	40	30
sejtko	0	10	10	40	40
k cizejm lidem	0	10	0	40	50
červenej svetr	20	20	30	20	10
meje	0	10	50	20	20
soudcema	10	30	40	10	10
hluchý lidi	0	20	30	30	20
o klukách	10	50	20	10	10
venkovský kluci	0	20	50	20	10
bysme	20	50	10	20	0
kreje	0	20	10	60	10
mlejna + vozejk	0	10	0	50	40
kanička	0	20	30	30	20
novýho mladýho	0	30	20	30	20
jakej	0	50	0	30	20
mladejch	10	10	0	70	10
lidma	0	50	30	10	10
nevoholenej	0	10	20	40	30
pekařema	10	50	30	10	0
v tý velký krabici	10	20	20	40	10
vokna	0	10	40	40	10
Pavel přived Petra	20	30	40	10	0
bez naší malý dcery	0	20	20	40	20

Odpovědi v % dle města – Opava

(10 respondentů)

Příloha č. 14

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	0	0	20	30	50
Centra byly přelidněny	0	0	20	40	40
Přezrálý rajčata shnily	0	10	20	30	40
von	0	10	20	30	40
Umej si ruce	0	0	20	20	60
dejchat	0	0	20	20	60
pívo	10	10	40	30	10
vejlet + mejdlo	0	0	20	20	60
sejtko	0	0	20	20	60
k cizejm lidem	0	0	20	10	70
červenej svetr	0	0	30	20	50
meje	0	0	30	20	50
soudcema	10	30	30	20	10
hluchý lidi	0	0	40	50	10
o klukách	20	30	30	10	10
venkovský kluci	0	0	30	30	40
bysme	30	30	20	0	20
kreje	0	10	30	20	40
mlejna + vozejk	0	0	30	10	60
kanička	20	10	40	20	10
novýho mladýho	0	20	20	10	50
jakej	0	20	30	10	40
mladejch	0	10	20	20	50
lidma	10	40	40	10	0
nevoholenej	0	0	20	30	50
pekařema	10	30	30	20	10
v tý velký krabici	0	0	40	20	40
vokna	0	0	30	20	50
Pavel přived Petra	10	30	30	10	20
bez naší malý dcery	0	0	40	20	40

Odpovědi v % dle města – Rožnov pod Radhoštěm

(5 respondentů)

Příloha č. 15

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	0	0	20	40	40
Centra byly přelidněny	0	0	40	0	60
Přezrálý rajčata shnily	0	0	0	40	60
von	0	0	20	20	60
Umej si ruce	0	0	20	0	80
dejchat	0	0	20	0	80
pívo	0	0	40	60	0
vejlet + mejdlo	0	0	0	20	80
sejtko	0	0	0	20	80
k cizejm lidem	0	0	0	20	80
červenej svetr	0	0	20	40	40
meje	0	0	20	20	60
soudcema	0	20	0	0	80
hluchý lidi	0	0	20	40	40
o klukách	20	20	20	40	0
venkovský kluci	0	0	20	0	80
bysme	20	40	20	20	0
kreje	0	0	40	20	40
mlejna + vozejk	0	0	0	20	80
kanička	0	0	20	0	80
novýho mladýho	0	0	20	0	80
jakej	0	0	20	20	60
mladejch	0	0	0	20	80
lidma	20	0	40	0	40
nevoholenej	0	0	0	20	80
pekařema	20	0	0	0	80
v tý velký krabici	0	0	20	0	80
vokna	0	0	20	20	60
Pavel přived Petra	0	0	20	20	60
bez naší malý dcery	0	0	20	0	80

Odpovědi v % dle města – Valašské Meziříčí

(10 respondentů)

Příloha č. 16

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	10	0	10	50	30
Centra byly přelidněny	0	20	30	30	20
Přezrálý rajčata shnily	10	10	20	40	20
von	10	0	50	40	0
Umej si ruce	0	10	10	40	40
dejchat	0	10	10	30	50
pívo	10	20	50	10	10
vejlet + mejdlo	0	10	10	60	20
sejtko	0	0	20	60	20
k cizejm lidem	0	0	40	40	20
červenej svetr	20	0	30	30	20
meje	0	0	50	50	0
soudcema	0	20	40	40	0
hluchý lidi	0	20	40	40	0
o klukách	10	50	20	20	0
venkovský kluci	10	20	30	30	10
bysme	60	20	10	10	0
kreje	10	0	40	50	0
mlejna + vozejk	0	0	20	70	10
kanička	10	0	50	20	20
novýho mladýho	20	0	50	20	10
jakej	20	0	50	20	10
mladejch	0	10	60	20	10
lidma	50	30	20	0	0
nevoholenej	0	10	20	60	10
pekařema	20	30	30	20	0
v tý velký krabici	10	20	30	30	10
vokna	0	20	40	40	0
Pavel přived Petra	20	30	40	10	0
bez naší malý dcery	10	10	40	20	20

Odpovědi v % dle města – Zlín

(10 respondentů)

Příloha č. 17

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	0	0	20	40	40
Centra byly přelidněny	0	0	10	50	40
Přezrálý rajčata shnily	10	0	40	10	40
von	0	20	40	20	20
Umej si ruce	0	0	0	50	50
dejchat	0	0	10	40	50
pívo	20	0	10	40	30
vejlet + mejdlo	0	0	0	50	50
sejtko	0	0	0	30	70
k cizejm lidem	0	0	0	30	70
červenej svetr	20	0	50	10	20
meje	0	0	40	30	30
soudcema	30	30	10	10	20
hluchý lidi	20	0	20	50	10
o klukách	50	30	0	20	0
venkovský kluci	0	10	50	30	10
bysme	80	0	0	20	0
kreje	0	10	20	50	20
mlejna + vozejk	0	0	20	50	30
kanička	0	10	40	10	40
novýho mladýho	10	0	20	50	20
jakej	10	0	20	50	20
mladejch	0	0	20	60	20
lidma	50	30	20	0	0
nevoholenej	0	20	20	40	20
pekařema	40	10	10	10	30
v tý velký krabici	0	10	10	80	0
vokna	0	20	30	30	20
Pavel přived Petra	0	10	50	20	20
bez naší malý dcery	0	10	20	60	10

Odpovědi v % dle města – Uherský Brod

(5 respondentů)

Příloha č. 18

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	0	20	20	40	20
Centra byly přelidněny	0	0	20	60	20
Přezrálý rajčata shnily	0	0	20	60	20
von	0	0	20	60	20
Umej si ruce	0	0	0	60	40
dejchat	0	0	0	60	40
pívo	0	0	40	40	20
vejlet + mejdlo	0	0	20	80	0
sejtko	0	0	0	60	40
k cizejm lidem	0	0	0	80	20
červenej svetr	0	0	20	60	20
meje	0	0	40	60	0
soudcema	20	0	40	40	0
hluchý lidi	0	0	20	60	20
o klukách	0	20	60	20	0
venkovský kluci	0	0	20	60	20
bysme	60	20	20	0	0
kreje	0	0	40	40	20
mlejna + vozejk	0	0	20	60	20
kanička	0	20	20	40	20
novýho mladýho	0	0	60	20	20
jakej	0	0	40	60	0
mladejch	0	0	20	60	20
lidma	60	0	20	20	0
nevoholenej	0	0	20	80	0
pekařema	0	60	0	40	0
v tý velký krabici	0	0	40	60	0
vokna	0	0	20	60	20
Pavel přived Petra	0	0	40	40	20
bez naší malý dcery	0	0	40	60	0

Odpovědi v % dle města – Brno

(15 respondentů)

Příloha č. 19

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	33,33	33,33	13,33	13,33	6,67
Centra byly přelidněny	13,33	20	20	46,67	0
Přezrálý rajčata shnily	13,33	26,67	20	26,67	13,33
von	46,67	13,33	20	20	0
Umej si ruce	20	0	26,67	46,67	6,67
dejchat	6,67	13,33	26,67	40	13,33
pívo	20	46,67	6,67	20	6,67
vejlet + mejdlo	13,33	6,67	20	33,33	26,67
sejtko	6,67	6,67	13,33	40	33,33
k cizejm lidem	6,67	0	20	40	33,33
červenej svetr	46,67	33,33	13,33	6,67	0
meje	20	0	26,67	46,67	6,67
soudcema	0	26,67	26,67	33,33	13,33
hluchý lidi	20	46,67	20	13,33	0
o klukách	33,33	26,67	26,67	13,33	0
venkovský kluci	13,33	26,67	13,33	46,67	0
bysme	66,67	13,33	6,67	13,33	0
kreje	6,67	13,33	26,67	40	13,33
mlejna + vozejk	20	0	33,33	33,33	13,33
kanička	26,67	13,33	20	33,33	6,67
novýho mladýho	46,67	40	6,67	6,67	0
jakej	53,33	33,33	0	13,33	0
mladejch	26,67	26,67	20	20	6,67
lidma	53,33	20	26,67	0	0
nevolenej	46,67	20	20	13,33	0
pekařema	40	13,33	26,67	20	0
v tý velký krabici	46,67	13,33	20	20	0
vokna	46,67	13,33	20	20	0
Pavel přived Petra	20	26,67	26,67	20	6,67
bez naší malý dcery	46,67	13,33	20	20	0

Odpovědi v % dle města – Prostějov

(15 respondentů)

Příloha č. 20

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	46,67	40	6,67	6,67	0
Centra byly přelidněny	26,67	33,33	20	20	0
Přezrálý rajčata shnily	26,67	33,33	26,67	13,33	0
von	13,33	20	26,67	26,67	13,33
Umej si ruce	6,67	13,33	26,67	40	13,33
dejchat	13,33	6,67	26,67	40	13,33
pívo	26,67	26,67	20	20	6,67
vejlet + mejdlo	6,67	0	33,33	46,67	13,33
sejtko	0	6,67	13,33	46,67	33,33
k cizejm lidem	6,67	6,67	13,33	40	33,33
červenej svetr	53,33	33,33	13,33	0	0
meje	20	0	26,67	46,67	6,67
soudcema	6,67	20	20	46,67	6,67
hluchý lidi	13,33	26,67	46,67	13,33	0
o klukách	33,33	26,67	26,67	13,33	0
venkovský kluci	6,67	13,33	26,67	40	13,33
bysme	66,67	6,67	13,33	13,33	0
kreje	6,67	6,67	13,33	40	33,33
mlejna + vozejk	6,67	0	33,33	46,67	13,33
kanička	20	13,33	26,67	26,67	13,33
novýho mladýho	53,33	13,33	33,33	0	0
jakej	53,33	33,33	13,33	0	0
mladejch	13,33	26,67	26,67	33,33	0
lidma	46,67	20	26,67	6,67	0
nevoholenej	6,67	13,33	26,67	40	13,33
pekařema	13,33	20	40	26,67	0
v tý velký krabici	13,33	13,33	46,67	26,67	0
vokna	13,33	13,33	26,67	26,67	20
Pavel přived Petra	20	20	26,27	26,27	6,67
bez naší malý dcery	13,33	13,33	26,27	26,67	20

Odpovědi v % dle města – Litovel

(10 respondentů)

Příloha č. 21

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	70	20	10	0	0
Centra byly přelidněny	50	30	20	0	0
Přezrálý rajčata shnily	50	20	30	0	0
von	20	20	40	10	10
Umej si ruce	20	20	30	10	20
dejchat	20	10	20	30	20
pívo	20	30	30	10	10
vejlet + mejdlo	20	10	20	30	20
sejtko	10	20	30	10	30
k cizejm lidem	20	20	10	30	20
červenej svetr	80	10	10	0	0
meje	20	20	20	20	20
soudcema	30	30	40	0	0
hluchý lidi	20	20	40	10	10
o klukách	70	10	20	0	0
venkovský kluci	10	30	30	20	10
bysme	70	10	20	0	0
kreje	30	20	10	20	20
mlejna + vozejk	20	30	10	20	20
kanička	20	20	20	30	10
novýho mladýho	60	20	20	0	0
jakej	80	10	10	0	0
mladejch	20	10	30	20	20
lidma	70	20	10	0	0
nevoholenej	30	20	20	20	10
pekařema	20	20	50	10	0
v tý velký krabici	20	10	40	20	10
vokna	20	20	30	20	10
Pavel přived Petra	20	20	30	20	10
bez naší malý dcery	20	20	40	10	10

Odpovědi v % dle města – Zábřeh na Moravě

(10 respondentů)

Příloha č. 22

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	80	20	0	0	0
Centra byly přelidněny	70	20	10	0	0
Přezrálý rajčata shnily	70	20	10	0	0
von	70	20	0	10	0
Umej si ruce	60	20	20	0	0
dejchat	50	30	10	10	0
pívo	40	20	30	10	0
vejlet + mejdlo	60	30	10	0	0
sejtko	60	20	10	10	0
k cizejm lidem	50	20	20	10	0
červenej svetr	90	10	0	0	0
meje	80	10	10	0	0
soudcema	90	10	0	0	0
hluchý lidi	70	20	10	0	0
o klukách	90	10	0	0	0
venkovský kluci	80	0	20	0	0
bysme	80	20	0	0	0
kreje	80	10	10	0	0
mlejna + vozejk	70	20	10	0	0
kanička	60	20	0	10	10
novýho mladýho	90	10	0	0	0
jakej	100	0	0	0	0
mladejch	70	20	10	0	0
lidma	100	0	0	0	0
nevoholenej	60	20	10	10	0
pekařema	80	10	10	0	0
v tý velký krabici	70	20	10	0	0
vokna	70	20	0	10	0
Pavel přived Petra	70	10	10	10	0
bez naší malý dcery	70	20	10	0	0

Odpovědi v % dle města – Třebíč

(10 respondentů)

Příloha č. 23

Varianta odpovědi →	1	2	3	4	5
mlíko	100	0	0	0	0
Centra byly přelidněný	80	20	0	0	0
Přezrálý rajčata shnily	80	20	0	0	0
von	80	10	10	0	0
Umej si ruce	70	10	10	10	0
dejchat	70	10	10	10	0
pívo	50	40	10	0	0
vejlet + mejdlo	70	20	10	0	0
sejtko	70	20	10	0	0
k cizejm lidem	60	20	10	10	0
červenej svetr	100	0	0	0	0
meje	80	20	0	0	0
soudcema	90	10	0	0	0
hluchý lidi	80	10	10	0	0
o klukách	70	0	30	0	0
venkovský kluci	80	10	10	0	0
bysme	80	0	10	10	0
kreje	80	20	0	0	0
mlejna + vozejk	70	20	10	0	0
kanička	60	10	10	0	20
novýho mladýho	100	0	0	0	0
jakej	100	0	0	0	0
mladejch	80	20	0	0	0
lidma	90	10	0	0	0
nevoholenej	60	20	10	10	0
pekařema	80	10	10	0	0
v tý velký krabici	80	20	0	0	0
vokna	80	10	10	0	0
Pavel přived Petra	70	20	10	0	0
bez naší malý dcery	80	20	0	0	0

